Vodič kroz Arhiv Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića

BOŠNJAČKI INSTITUT
Fondacija Adila Zulfikarpašića

IZDAVAČ	Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića
ZA IZDAVAČA	Amina Rizvanbegović Džuvić
	Prof. dr. Faris Gavrankapetanović
AUTORICE TEKSTOVA	Narcisa Puljek-Bubrić
	Mina Kujović
	Azra Gadžo Kasumović (Acta Turcica)
UREDNICA	Narcisa Puljek-Bubrić
REDAKCIJA	Haris Zaimović
	Andrej Rodinis
	Ahmet Zulfikarpašić
	Mina Kujović
POPIS I SISTEMATIZACIJA ARHIVSKE GRAĐE	Ahmet Zulfikarpašić
ANALITIČKI I SUMARNI INVENTAR	Mina Kujović
REGESTE ACTA TURCICA	Azra Gadžo Kasumović
RECENZENTI	Haris Zaimović
	Andrej Rodinis
LEKTOR	Damir Muharemović
DTP	Adnan Suljkanović
FOTOGRAFIJE	Ahmet Zulfikarpašić
	Dragana Antonić
ŠTAMPA	Dobra knjiga

CIP je dostupan u elektronskom katalogu Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine pod ID brojem COBISS.BH-ID 39685126

ISBN 978-9958-743-35-1

Copyright © Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića.
Sva prava pridržana.

IZDAVANJE OVOG VODIČA POMOGLI SU:

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
Federalno ministarstvo kulture i sporta
Fondacija za izdavaštvo

Vodič kroz Arhiv Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića

Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića
Sarajevo, 2020.

Sadržaj

	Uvodna riječ	6
1.	**Arhiv Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića**	**11**
1.1.	Osnivanje	11
1.2.	Stvaralac fonda	11
1.3.	Prikupljanje arhivske građe	12
1.4.	Vrsta i sadržaj arhivske građe	13
1.5.	Sređenost i dostupnost arhivske građe	17
2	**Zbirka Bosna**	**19**
2.1.	Srednjovjekovna Bosna	21
2.2.	Bosna u periodu osmanske uprave 1463–1878.	22
2.3.	Historijski izvori o Bosni	23
2.4.	Bosna u periodu austrougarske uprave 1878–1918.	24
2.5.	Bosna u sastavu Kraljevine SHS/Jugoslavije 1918–1941.	26
2.6.	Drugi svjetski rat i ratni zločini nad Bošnjacima 1941–1945.	27
2.7.	Bosna i Hercegovina u okviru socijalističke Jugoslavije 1945–1991.	28
2.8.	Sudski procesi 1947–1989.	29
2.9.	Bosna i Hercegovina – političke stranke/partije 1990–2000.	31
2.10.	Bosna i Hercegovina – rat i ratni zločini 1992–1996.	32
2.11.	Bosna i Hercegovina – političke prilike 1990–1996.	33
2.12.	Bosna i Hercegovina – međunarodne organizacije, konferencije i komisije 1990–1998.	34
2.13.	Bosna i Hercegovina – državni organi i obnova zemlje 1997–2010.	37
2.14.	Zbirka historija varia	38
2.15.	Audio-vizuelna zbirka	39
3	**Zbirka Acta Turcica**	**41**
3.1.	Zbirka dokumenata Acta Turcica	42

4	**Zbirka socijalistička Jugoslavija 1945–1991.**	**45**
4.1.	Jugoslavija – političke prilike, stranke i nacionalno pitanje	47
5	**Zbirka Emigrantika 1946–1990.**	**49**
5.1.	Jugoslovenska politička emigracija 1946–1990.	50
6	**Zbirka fotografija, razglednica i priznanja**	**55**
6.1.	Fotografije Adila Zulfikarpašića	57
6.2.	Fotografije Bošnjačkog instituta	59
6.3.	Zahvalnice, plakete, priznanja i povelje	60
6.4.	Razglednice i dopisnice	61
6.5.	Fotografije Bosne i Hercegovine	62
7	**Lični i porodični arhivski fondovi**	**65**
7.1.	Porodični fond Zulfikarpašić – Čengić	67
7.2.	Dr. Mehmed Spaho	69
7.3.	Dr. Smail Balić	71
7.4.	Enes Čengić, novinar	73
7.5.	Prof. dr. Fuad Muhić	75
7.6.	Esad Tihić, pukovnik	76
7.7.	Akademik Gojko Nikoliš	77
7.8.	Prof. dr. Iljas Hadžibegović	78
7.9.	Dr. Halid Čaušević	79
7.10.	Prof. dr. Abdulah Konjicija	80
7.11.	Fuad Arifhodžić, slikar	81
7.12.	Dr. Munevera Hadžišehović	83
	Literatura	85
	Iz recenzije	87

Uvodna riječ

Nastajanje zbirke Arhiva Bošnjačkog instituta počelo je prikupljanjem i čuvanjem dokumenata i arhivskog materijala lične arhive Adil-bega Zulfikarpašića u njegovom domu u Cirihu. Kao svestrani intelektualci, politički i društveno aktivni, i on i njegova supruga Tatjana Zulfikarpašić su davno uvidjeli važnost sistematizacije ove građe, na čemu su radili i prije njenog priključenja Bošnjačkom institutu. Građa je, stručnim radom i zalaganjima supružnika Zulfikarpašić, rasla uporedo s ostalim zbirkama, a kako bi bila omogućena njena dostupnost istraživačima dok je Institut djelovao u Cirihu, značajan posao na njenoj stručnoj sistematizaciji uradio je dr. Galib Šljivo.

Po preseljenju svih zbirki Instituta u Sarajevo 2000. godine, pa tako i Arhiva, nastavilo se s prikupljanjem građe, ali i njenim smještajem, novom popisu i sistematizaciji, na čemu je radio Ahmet Zulfikarpašić, pod budnim nadzorom samog Adil-bega Zulfikarpašića.

Kako se Bošnjački institut u Sarajevu etablirao kao jedna od nezaobilaznih adresa za istraživače, naučnike, kulturne radnike, umjetnike, studente i druge, te kako je broj korisnika Arhiva u Sarajevu rastao, pojavila se potreba za kreiranjem sumarnog inventara. Na tome je od 2012. do 2017. godine radila Mina Kujović. U sumarnom inventaru evidentirano je više od 800 arhivskih kutija i oko 7800 arhivskih jedinica, kao i više od 8000 fotografija i 3500 razglednica.

Istovremeno s ovim aktivnostima rađeno je i na dostupnosti arhivske građe u digitalnom obliku, pa je tako digitaliziran dio građe koji je dostupan na zahtjev, dok je drugi dio (razglednice iz doba austro-ugarske uprave) dostupan na portalu Visual Archive Southeastern Europe (VASE)[1].

1 https://gams.uni-graz.at/context:vase

Najveći dio arhivske građe je u proteklom periodu konzerviran na način da su primijenjeni osnovne konzervatorsko-restauratorske metode očuvanja i zaštite. Sva građa je smještena u adekvatnim uslovima, prateći arhivističke standarde smještaja.

Kako bi se istraživačima i korisnicima olakšao uvid u Arhiv Bošnjačkog instituta i kako je uobičajeno u svim značajnijim arhivima, prvi put je objavljen *Vodič kroz Arhiv Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića*. Nadamo se da će Vodič biti još jedan vrijedan doprinos izučavanju historije Bosne i Hercegovine i njenog historijskog, kulturnog i duhovnog naslijeđa te da smo ovime stavili arhivsku građu Bošnjačkog instituta u službu istraživača i učinili je dostupnom javnosti, kako je bila i želja i namjera Adil-bega Zulfikarpašića i sa svim drugim zbirkama i kolekcijama Bošnjačkog instituta.

Izražavam zahvalnost svim pojedincima i institucijama koji su poklonili pojedinačne primjerke ili zbirke arhivalija i time ne samo obogatili Arhiv Instituta nego i omogućili njihov daljnji život kroz istraživačke i publicističke radove.

Zahvaljujem se i svim saradnicama i saradnicima koji su učestvovali u izradi Vodiča, kao i institucijama koje su podržale njegovo izdavanje.

Sarajevo, august 2020.
Amina Rizvanbegović Džuvić,
direktorica Bošnjačkog instituta – Fondacije
Adila Zulfikarpašića

1

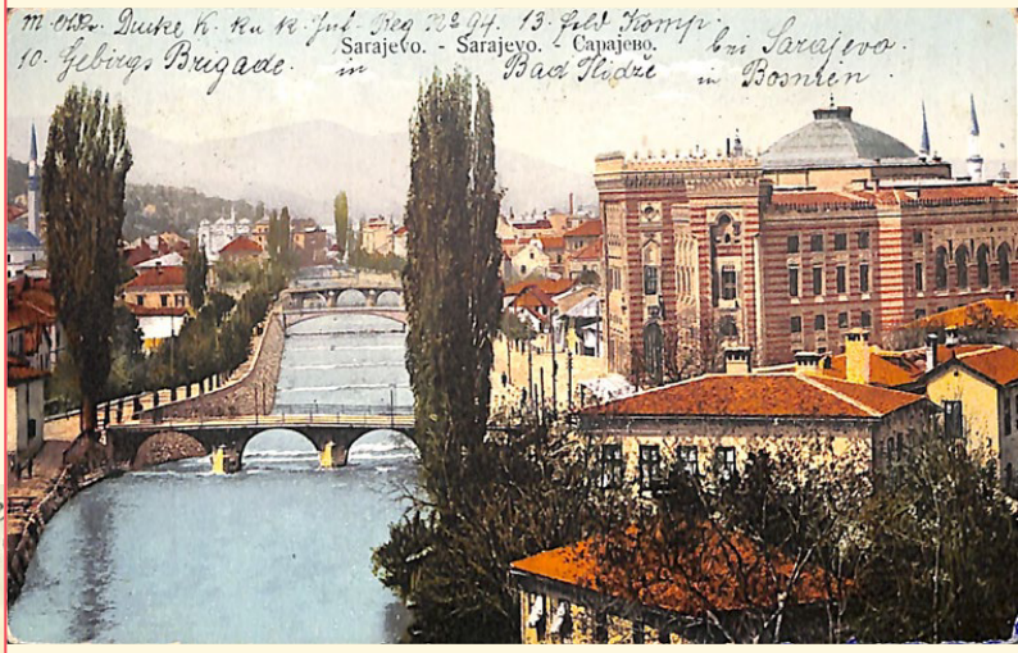

Razglednica Sarajeva

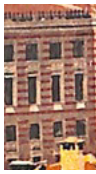

Arhiv Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića

Adil Zulfikarpašić

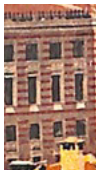

1. Arhiv Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića

1.1. Osnivanje

Prema nastanku Arhiv Bošnjačkog instituta definira se kao privatna zbirka njegovog osnivača Adila Zulfikarpašića, koja je nastajala postepeno tokom višedecenijskog istraživanja i prikupljanja arhivske građe supružnika Adila i Tatjane Zulfikarpašić. Prema sadržaju, Arhiv izlazi iz okvira porodičnih i ličnih zbirki te pruža uvid u historijske, političke, društvene i kulturne prilike Bosne i Hercegovine od srednjovjekovlja do početka 21. stoljeća. Osnivanjem Bošnjačkog instituta 1988. godine u Zürichu te preseljenjem u Sarajevo 2001. Arhiv se, kao i sve druge zbirke, pridodaje Bošnjačkom institutu kao njegova sastavna cjelina, čime se osigurava institucionalno upravljanje u prikupljanju, obradi i zaštiti ove zbirke te u omogućavanju njene dostupnosti u naučno-istraživačke svrhe.

1.2. Stvaralac fonda

Najveći dio arhivske građe Bošnjačkog instituta, izuzev jednog dijela *Ličnih i porodičnih fondova*, prikupio je njegov osnivač Adil Zulfikarpašić (Foča 1921 – Sarajevo 2008). Vakif, intelektualac, političar, biznismen i mecena Adil Zulfikarpašić obilježio je modernu historiju Bosne i Hercegovine u političkom, ekonomskom i kulturnom razvoju. Njegovo javno djelovanje započinje veoma rano, još od gimnazijskih dana, kada pristupa komunističkoj omladini, a kasnije i Komunističkoj partiji Jugoslavije i partizanskom pokretu tokom Drugog svjetskog rata.

Nakon rata na položaju pomoćnika ministra trgovine u prvoj vladi Republike Bosne i Hercegovine napušta Jugoslaviju i odlazi u emigraciju, te se afirmira kao istaknuti predstavnik Bošnjaka u jugoslovenskim emigrantskim krugovima. Pristupa Liberalnoj internacionali i u tom svojstvu ulazi u elitne političke i ekonomske krugove Evrope. S grupom srpskih, hrvatskih i slovenskih demokratskih intelektualaca i političara osniva pokret Demokratska alternativa s programom reforme Jugoslavije kao decentralizirane i demokratski uređene zajednice.

U emigraciji okuplja najuglednije Bošnjake na razvijanju bošnjačke kulturne i naučne zajednice. Šezdesetih godina izdaje političko-kulturni mjesečni časopis *Bosanski pogledi*, a prve saradnike nalazi u nizu uglednih intelektualaca i ličnosti iz javnog i političkog života predratne Jugoslavije.

U emigraciji također razvija uspješnu poslovnu karijeru. Krajem osamdesetih osniva Bošnjački institut u Zürichu sa suprugom Tatjanom Zulfikarpašić, doktoricom filozofskih nauka, koja je svojim naučnim radom značajno doprinijela radu i razvoju Instituta kao naučne, akademske i kulturne institucije te prikupljanju i formiranju bibliotečkih i arhivskih zbirki.

Devedesetih godina po povratku u Bosnu i Hercegovinu politički se angažira te učestvuje u osnivanju Stranke demokratske akcije, a nakon razilaženja sa SDA osniva političku partiju MBO (Muslimanska bošnjačka organizacija). Tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu pruža doprinos u međunarodnim krugovima tokom mirovnih pregovora s brojnim političarima i drugim utjecajnim ličnostima, te u pružanju pomoći Bosni i Hercegovini.

Nekoliko godina nakon završetka rata Zulfikarpašić osniva Bošnjački institut u Sarajevu, modernu instituciju nauke i kulture Bosne i Hercegovine s bogatim bibliotečkim, arhivskim, muzejskim i umjetničkim kolekcijama.

Dobitnik je brojnih priznanja i nagrada od kojih su najznačajnije Šestoaprilska nagrada Grada Sarajeva, Povelja počasnog člana Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine i Diploma počasnog doktora pravnih nauka Univerziteta u Bihaću.

1.3. Prikupljanje arhivske građe

Arhivska građa Instituta nastajala je postepeno dugogodišnjim prikupljanjem te otkupima i poklonima pojedinaca i porodica, vlasnika ličnih i porodičnih zbirki. Prvi primjerci i dokumenti prikupljeni su pedesetih godina, prvih godina emigracije Adila Zulfikarpašića, a zbirka je postajala bogatija njegovim aktivnijim djelovanjem, od pokretanja *Bosanskih pogleda* do rada i djelovanja unutar liberalnih i demokratskih pokreta, a kasnije i osnivanja Bošnjačkog instituta. Zbirka se popunjavala uporedo s drugim zbirkama, posebno bibliotekom. Osim knjiga, rukopisa, časopisa i novina, prilikom istraživanja starih i raritetnih primjeraka bosanskohercegovačkog pisanog naslijeđa Zulfikarpašić prikuplja i prve dokumente, fotografije, pisma, članke te drugu arhivsku građu. Prikupljanje se posebno intenzivira osnivanjem Bošnjačkog instituta

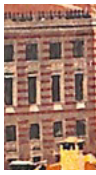

u Zürichu, kada se za potrebe istraživanja i sistematiziranja arhivske građe angažiraju brojni naučni saradnici i istraživači: dr. Smail Balić, dr. Galib Šljivo, Hamdija Hajdarhodžić i dr., koji ciljano pretražuju državne arhive u Beču, Budimpešti, Beogradu, Zagrebu, Dubrovniku, Sarajevu i drugim gradovima prikupljajući historijske i administrativno-pravne izvore te članke i tekstove o Bosni i Hercegovini. Tako je za prvih deset godina, dok je Bošnjački institut djelovao u Zürichu, sabrana značajna količina arhivske, rukopisne i druge građe koja se odnosi ne samo na Bosnu nego i na historiju susjednih država, a svakako je najviše one koja tematizira historiju Bošnjaka. Osim arhivskih fondova, pregledana je i štampa, te su prikupljeni odabrani članci o Bosni objavljeni u inostranim novinama od 19. do početka 20. stoljeća. Kuriozitet u prikupljanju građe je i činjenica da je Zulfikarpašić pojedine arhivske zbirke kao što su *Emigrantika* i *Rat 1992–1995.* formirao u jeku samih događanja, tokom djelovanja u emigraciji i učestvovanja u političkim događajima u Bosni devedesetih i kasnije. Sadržaj arhivske građe pokazuje koliko je nastojao da u istraživanju i prikupljanju arhivskog fonda objedini društveni, politički, kulturni i ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine, želeći detaljnije dokumentirati i sačuvati historiju Bosne u emigraciji. Period građe, od 15. do početka 21. stoljeća, te različita vrsta arhivske građe, od dokumenata, fotografija i izvještaja do tekstova i članaka, pokazuje da je riječ o veoma bogatom i raznolikom privatnom arhivskom fondu, koji je u cijelosti tematski posvećen Bosni, ali i koji dokumentira Zulfikarpašićevu istrajnost i potpunu posvećenost istraživanju i sakupljanju historijskih izvora u nastojanju da se obuhvati što širi kontekst Bosne.

1.4. Vrsta i sadržaj arhivske građe

Arhiv Bošnjačkog instituta sadrži različitu vrstu arhivske građe. Jedan dio arhivskog fonda sastoji se od dokumenata historijskog, administrativno-pravnog, obrazovnog, vjerskog i kulturnog sadržaja te izvještaja, pisama i fotografija i druge vrste arhivske građe, a drugi dio čine publicistički i historijski članci i tekstovi prikupljeni iz različitih novina, časopisa i knjiga. Cjelokupan fond razvrstan je u šest glavnih zbirki: *Bosna*, *Acta Turcica*, *Socijalistička Jugoslavija 1941–1991*, *Emigrantika 1946–1990*, *Zbirka fotografija, razglednica i priznanja* te *Zbirka ličnih i porodičnih arhivskih fondova*.

Arhivska građa pisana je na različitim jezicima: bosanskom, hrvatskom, srpskom, latinskom, njemačkom, francuskom, italijanskom, osmanskom i arapskom, te pismima: ćirilicom, latinicom, njemačkom goticom i arapskim pismom, a obuhvata veoma dug period, od 15. do početka 21. stoljeća.

Najstariji dokument i unikatni primjerak zbirke je *Bula pape Eugena IV* iz 1439. godine, koja je upućena hrvatskom biskupu Apostolske stolice, kojom mu se daje *puna slobodna vlast praštanja hereticima* te da ih bez obzira na njihov stalež i vjeru rehabilitira i vrati u krilo svete crkve.

Jedinstvena i unikatna po sadržaju i vrijednosti je i *Acta Turcica*, zbirka osmanskih dokumenata od 1690. do 1935. godine privatnopravne i javnopravne prirode (ferman, berat, bujuruldija, murasela, defter, razne potvrda, sudske presude, fragmenati sidžila i dr.). Ti dokumenti predstavljaju pojedinačne izvode iz različitih osmanskih kancelarija, kako onih na najvišem nivou u centru tako i onih koje je izdavala pokrajinska administracija. Uglavnom se odnose na oblast sarajevskog kadiluka i njegovih nahija. Posebnu vrijednost imaju primjerci berata Zulfikarpašića/Čengića, koji predstavljaju jedinstvenu zbirku zaimskih berata koji su sačuvani na našem prostoru. Berati datiraju iz 1690, 1699. i 1738. godine. Za razliku od brojnih skromnih i običnih, uglavnom aginskih berata, ovi su posebno velikog formata, reprezentativni i izrađeni u boji, ispisani dželi-divani pismom s izuzetno ukrašenom tugrom te se više doimaju kao umjetničko kaligrafsko djelo nego kao važan dokument.

Jedan od značajnih dokumenata iz perioda austrougarske vladavine je menšura, ukaz kojim car Franjo Josip I imenuje Mustafu Hilmi-ef. Hadžiomerovića zbog *osobitog znanja*, *visokih sposobnosti* i *pravednosti* prvim reisul-ulemom za Bosnu i Hercegovinu 1882. godine u Budimpešti. Uz carev potpis u donjem dijelu dokumenta na vrhu menšure nalazi se grb austrijske vlade, a uz dokument priložen je suhi pečat u crvenoj glini, koji se nalazi u zlatnoj kutijici.

Najveći dio fonda čini arhivska građa o Bosni, razvrstana u 15 zbirki: *Srednjovjekovna Bosna*, *Bosna u periodu osmanske uprave 1463–1878*, *Historijski izvori o Bosni*, *Bosna u periodu austrougarske uprave 1878–1918*, *Bosna u sastavu Kraljevine SHS/Jugoslavije 1918–1941*, *Drugi svjetski rat i ratni zločini nad Bošnjacima 1941–1945*, *Bosna i Hercegovina u okviru socijalističke Jugoslavije 1945–1991*, *Sudski procesi u Bosni i Hercegovini 1947–1989*, *Bosna i Hercegovina – političke stranke/partije 1990–2000*, *Bosna i Hercegovina – rat i ratni zločini 1992–1996*, *Bosna i Hercegovina – političke prilike 1990–1996*, *Bosna i Hercegovina – međunarodne organizacije, konferencije i komisije 1990–1998*, *Bosna i Hercegovina – državni organi i obnova zemlje 1997–2010*, *Zbirka historija varia* i *Audio-vizuelna zbirka*.

Drugi dio arhivske građe čine lični i porodični fondovi: lične zbirke Adila Zulfikarpašića, Tatjane Zulfikarpašić, zbirke porodica Čengić, Zulfikarpašić i Akkoynlu, a potom i poklonjene lične arhivske zbirke

Gezählt Constantinopel
VOLKSZÄHLUNG 1890

(16 Seiten enthaltend.)

Nr. 58792/I
P. Pr. Z. 1612

Für das Ausland.
Za inozemstvo.

Im Namen Seiner Majestät
Franz Joseph I.
Kaiser von Oesterreich, König von Böhmen
u. s. w. und Apostolischer König von Ungarn.

Reise-Paß
Putni-List

für / za: Sulejman Mašić
Charakter / zvanje ili Beschäftigung / zanimanje: Grundbesitzer-Sohn / sin posjednikov
wohnhaft in / zavičajnost: Sarajevo
im Bezirke / kotar: Sarajevo
Kreis / okrušje: Sarajevo

— 4 —

Mit diesem Reisepasse reisen:
S ovim putnicu:

Name und Vornamen / Ime i prezime	Charakter / Zvanje	Geburtsort / Rodno mjesto	Alter / Dobe	Stand / Stalež	Statur / Sas	Gesichtsfarbe / Lice	Augen / Oči

— 5 —

Sarajevo, am dne 19. Oktober a 1887 / sedam

Für Der Chef der Landes-Regierung für Bosnien und die Herzegovina:
Za Poglavarezemaljske vlade za Bosnu i za Hercegovinu:

Der Landeshauptmann:
Kotarski predstojnik:

1 kr.

BOSNIEN U. HERZEGOWINA LANDESREGIERUNG
1887
20.
X.

Putni list Sulejmana Mašića

dr. Mehmeda Spahe, dr. Smaila Balića, prof. dr. Iljasa Hadžibegovića, Enesa Čengića, prof. dr. Fuada Muhića, Esada Tihića, akademika Gojka Nikoliša, dr. Halida Čauševića, prof. dr. Abdulaha Konjicije, dr. Munevere Hadžišehović i Fuada Arifhodžića.

Važno je istaknuti i *Zbirku fotografija, razglednica i priznanja*, koja sadrži lične i porodične fotografije Adila i Tatjane Zulfikarpašić, eminentnih ličnosti javnog, kulturnog i političkog života, značajnih političkih i kulturnih događanja devedesetih, opsade Sarajeva 1992–1995, poznatih Bošnjaka 19. i početka 20. stoljeća te gradova i krajeva Bosne i Hercegovine. Uz fotografije, zbirka sadrži veoma unikatnu i vrijednu kolekciju više od 3500 razglednica gradova Bosne i Hercegovine iz vremena austrougarske vladavine, a kasnije i Kraljevine Jugoslavije.

Zbirke formirane u jeku aktuelnih događanja, kao što je *Emigrantika*, koja je nastajala tokom Zulfikarpašićevog emigrantskog života, te zbirke o političkim i ratnim prilikama u Bosni i Hercegovini od 1990. do 1996, koje su nastajale devedesetih godina, imaju posebnu vrijednost budući da ih je prikupio Zulfikarpašić kao učesnik i svjedok događanja.

Njegovo dugogodišnje političko djelovanje u jugoslovenskim političkim emigrantskim krugovima, a naročito među bosanskohercegovačkim i bošnjačkim, rezultiralo je bogatom zbirkom o djelovanju tadašnje emigracije. *Emigrantika* je prikaz Zulfikarpašićevog djelovanja u emigraciji te općenito djelovanja različitih nacionalnih grupa liberalnih i konzervativnih političkih pogleda u emigraciji. Sadržajno, zbirka je jedinstvena u Bosni i Hercegovini, a i u regionu.

Također, arhivska građa Instituta sadrži dokumente, izjave, izvještaje, fotografije, tekstove i članke o političkim događanjima devedesetih, osnivanjima prvih političkih partija, prvim višestranačkim izborima, agresiji na Bosnu i Hercegovinu te ratu i ratnim zločinima od 1992. do 1995. godine.

Arhivski fond objedinjuje bogatu zbirku naučnih i publicističkih tekstova i članaka od austrougarskog perioda do 2000-tih objavljenih u domaćim i inostranim novinama, a u kojima su zastupljene različite historijske, privredne i kulturne teme o Bosni i Hercegovini. Posebnu cjelinu čini zbirka članaka i feljtona o ratu od 1992. do 1995. godine objavljenih u inostranim novinama, kao i članci, polemike i feljtoni o savremenim političkim, ekonomskim, historijskim, kulturnim i društvenim pitanjima Bosne i Hercegovine posljednjih dvadeset godina.

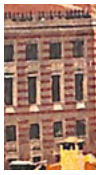

1.5. Sređenost i dostupnost arhivske građe

Arhivski fond sređen je prema tematskom i hronološkom principu. Obrađen je u vidu analitičkih i sumarno-analitičkih inventara i dostupan je za istraživanje i korištenje, osim u posebnim slučajevima gdje je stvaralac građe eksplicitno naveo ograničenje korištenja. Arhivske zbirke imenovao je Adil Zulfikarpašić tokom prikupljanja građe, a *Lični i porodični arhivski fondovi* nazvani su prema imenima vlasnika pisane ostavštine.

U ovom *Vodiču* podaci o arhivskim zbirkama predstavljeni su prema utvrđenom redoslijedu: naziv, signatura, granične godine zbirke, količina građe, način sređenosti građe, informativna sredstva, dostupnost građe, podaci o građi i historijat stvaraoca fonda. Signaturu čine prva slova riječi u nazivu zbirke, odnosno fonda, a granične godine su uslovno navedene, jer nije bilo uvijek moguće utvrditi tačne datume njihovog nastanka. Količina građe je izražena brojem arhivskih kutija i inventarnih jedinica, a za zbirke fotografija, razglednica, zahvalnica i priznanja brojem primjeraka i albuma. Termin inventarna jedinica je uslovno uzet, a odnosi se na spise sabrane u određenu tematsku cjelinu.

Za zbirku *Acta Turcica* izrađene su regeste, koje sadrže osnovne informacije o dokumentu: naziv i vrstu dokumenta, mjesto i datum izdavanja, kome je upućen, povod izdavanja, predmet o kojem se govori, tj. opis sadržaja koji može biti kraći ili duži, što ovisi o složenosti informacija koje se iznose u određenom dokumentu.

2

Fotografija Odbora Muslimanske narodne organizacije

Zbirka Bosna

Bula pape Eugena IV

2.1. Srednjovjekovna Bosna

Signatura: ZBSB
Granične godine: 15–21. stoljeće
Količina: 8 kutija – 90 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka Srednjovjekovna Bosna nastala je poklonima i otkupima arhivske građe od pojedinaca i prikupljanjem historijskih, književnih i publicističkih tekstova o historiji Bosanske kraljevine. Arhivska građa objedinjuje dokumente, članke, polemike i feljtone o srednjovjekovnoj Bosni, bogumilima, crkvi bosanskoj, državnosti, Kulinu banu, bosanskim banovima i kraljevima, stećcima i diplomatiji od 1189. godine, kada je dubrovačkim trgovcima izdata Kulinova povelja, do osmanskog osvajanja tokom druge polovine 15. stoljeća i propasti Bosanskog kraljevstva.

Najstariji dokument i unikatni primjerak zbirke je *Bula pape Eugena IV* iz 1439. godine, koja je upućena hrvatskom biskupu Apostolske stolice, kojom mu se daje puna slobodna vlast praštanja hereticima te da ih, bez obzira na njihov stalež i vjeru, rehabilitira i vrati u krilo svete crkve. Faksimil povelje također je objavljen u Biltenu prigodnih i redovnih poštanskih maraka *JP BH Pošte* za 2005. godinu.

Zbirka objedinjuje naučne, historijske tekstove 20. stoljeća te publicističke članke i polemike o različitim razumijevanjima srednjovjekovne Bosne, koji su objavljeni u stručnim i akademskim časopisima te dnevnim i sedmičnim novinama posljednjih trideset godina.

2.2. Bosna u periodu osmanske uprave 1463–1878.

Signatura: ZBOU
Granične godine: 17–21. stoljeće
Količina: 73 kutije – 209 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka *Bosna u periodu osmanske uprave 1463–1878. godine* nastala je prikupljanjem arhivske građe kupovinom i poklonima te istraživanjem i objedinjavanjem objavljenih naučnih i stručnih tekstova o osmanskom periodu u Bosni.

Najstariji primjerci zbirke su različite vrste dokumenata (ferman, berati, naredbe, izvještaji, pisma i druge vrste arhivske građe) iz perioda osmanske vlasti od kraja 17. stoljeća do okupacije Bosne 1878. godine. Arhivska građa objedinjena je u zbirku *Acta Turcica*, koja je detaljnije i opširnije posebno opisana u ovom *Vodiču*.

Drugi dio arhivske građe, koja datira od sredine 19. do početka 21. stoljeća, sastoji se od naučnih i publicističkih tekstova objavljenih u zemlji i inostranstvu o važnijim historijskim događajima, političkim prilikama, vojnim odredima, osmanskoj upravi, bosanskohercegovačkim gradovima osmanskog perioda, poznatim i uglednim familijama, (Rizvanbegovićima, Čengićima, Smailagićima i dr.), historijskim ličnostima (Smail-agi Čengiću, Husein-kapetanu Gradaščeviću, Salihu Sidki Hadžihuseinoviću Muvekitu i dr.) te agrarnim sporovima, Berlinskom kongresu i sl. Poseban dio čine historijski članci o periodu osmanske vladavine u Bosni objavljeni u bosanskohercegovačkoj i jugoslovenskoj štampi do početka Drugog svjetskog rata.

Zbirka sadrži kolekciju članaka i vijesti objavljenih u austrijskim dnevnim novinama *Neue Freie Presse* i njemačkim novinama *Allgemeine Zeitung* i *Illustrierte Zeitung* od 1874. do 1878. godine o tadašnjim prilikama u Bosni i drugim balkanskim državama, tzv. Istočnom pitanju, opstanku Osmanskog carstva na Balkanu, prekrajanju njegovih granica te utjecajima i teritorijalnim pretenzijama pojedinih evropskih zemalja. Pored pobrojanih, zbirka sadrži i kolekciju članaka o ustanku u Hercegovini 1875. godine objavljenih u magazinima *La Temps*, *La Patria*, *Le Figaro*, *The New York Herald*, *Politiques et Litteraires*, kao i izvještaje konzularnih stranih predstavnika o Bosni, poput pruskog konzula Otta Blaua i drugih.

2.3. Historijski izvori o Bosni

Signatura: ZBHI
Granične godine: 13–19. stoljeće
Količina: 46 kutija
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarni inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka *Historijski izvori o Bosni* nastala je kao rezultat istraživanja, prikupljanja i objedinjavanja kopija dokumenata, historijskih izvora, izvještaja, članaka i drugih tekstova o historiji Bosne iz Državnog arhiva u Dubrovniku i drugih arhiva. Zbirku je priredio historičar Hamdija Hajdarhodžić (Trebinje, 1927), koji je radio kao srednjoškolski profesor i bibliotekar u Naučnoj biblioteci u Dubrovniku.

Zbirka obuhvata veoma dug period, od 1284. godine do sredine 19. stoljeća, a sadržajno pokriva različite teme: administrativno-pravna pitanja između dubrovačke notarske službe i pojedinaca iz Bosne u pogledu zapošljavanja, naplate troškova i reguliranja drugih pravnih pitanja, pisanu korespondenciju dubrovačke vlade i bosanske vlastele tokom osmanske uprave u Bosni, izvještaje i prepiske poznatih familija i sl.

Arhivska građa Državnog arhiva u Dubrovniku podijeljena je na fond Dubrovačka Republika 1284–1806. u serijama *Diversea Cancellariae*, *Debite notariae*, *Diversea Notariae*, *Consilium minor*, *Copia lettere* i *Acta Turcarum* te fond Okružnog poglavarstva (kapetanije) 1839–1850. u seriji *Acta Gallica.*

Drugi dio zbirke čine objavljeni historijski tekstovi i izvori o različitim temama, balkanskim ratovima, muhurima bosanskih valija, Omer-paši Latasu, izvještajima italijanskog konzulata u Bosni 1863–1868. godine, poznatim ličnostima iz Bosne i balkanskim ratovima te članci, putopisi i memoari o Bosni objavljeni u bosanskohercegovačkoj periodici 19. i 20. stoljeća i novosadskim novinama *Zastava* od 1866. do 1929. godine. Dio zbirke su i radovi priređivača zbirke Hamdije Hajdarhodžića.

2.4. Bosna u periodu austrougarske uprave 1878–1918.

Signatura: ZBAU
Granične godine: 1878–1918.
Količina: 27 kutija – 172 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka *Bosna u periodu austrougarske uprave 1878–1918.* nastala je kupovinom i poklonima te istraživanjem i prikupljanjem arhivske građe u državnim arhivima u Beču i Budimpešti, a potom i u arhivu Ministarstva inostranih dela u Beogradu.

Najveći dio čine arhivski dokumenti te tekstovi i članci o političkim prilikama u Bosni i Hercegovini od austrougarske okupacije Bosne krajem 1878. do izbijanja Prvog svjetskog rata jula 1914. godine: izvještaji o ustanku u Hercegovini 1882. godine, izvještaji i razne informacije austrijskih konfidenata o događajima u Bosni i Hercegovini od 1880. do 1884, stav Bošnjaka o aneksiji Bosne i Hercegovine, telegrami i izvještaji o vojnim operacijama tokom balkanskih ratova, pregovori o usvajanju Statuta o vakufsko-mearifskoj autonomiji te dokumenti koji se odnose na islam.

Najstariji dokument zbirke je menšura, ukaz kojim car Franjo Josip I imenuje Mustafu Hilmi-ef. Hadžiomerovića zbog *osobitog znanja, visokih sposobnosti* i *pravednosti* prvim reisul-ulemom za Bosnu i Hercegovinu 1882. godine u Budimpešti. Pored carevog potpisa u donjem dijelu dokumenta, na vrhu menšure nalazi se grb austrijske vlade, a uz dokument je priložen suhi pečat u crvenoj glini, koji se nalazi u zlatnoj kutijici. Menšura je poklon familije Omera Muftića Bošnjačkom institutu i jedan je od najvrednijih dokumenata iz perioda austrougarske vladavine arhivskog fonda Instituta.

O Sarajevskom atentatu i Prvom svjetskom ratu posebno je izdvojena zbirka historijskih i publicističkih tekstova i članaka objavljenih u bosanskohercegovačkim dnevnim i sedmičnim novinama te štampi u Srbiji od 1914. do devedesetih godina 20. stoljeća.

Posebnu cjelinu zbirke čine novinski tekstovi i dokumenti o muslimanskom pitanju za vrijeme austrougarske uprave, *Memorandumu*

MUSTAPHA HILMI EFENDI HADŽI OMEROVIČU U SARAJEVU

NA temelju naredbe od 24. oktobra 1882 odobrene Mojom odlukom od 17. oktobra 1882 i uvažajući Vaše osobito znanje, Vašu visokuspособnost i Vašu poznatu pravednost naimenujem Vas

Reisom el-Ulema za Bosnu i Hercegovinu.

Dano u Budimpešti dne 12. novembra 1882.

Menšura o imenovanju prvog reisul-uleme

Bošnjaka Bosne i Hercegovine, bošnjačkim političkim strankama i društvima od 1900. do 1911. godine te administrativno-pravnim pitanjima posjedovnih listova za sve katastarske općine i vakufske imovine na području sreza Foča, koje je Vakufski odbor Bosne i Hercegovine ustupio Bošnjačkom institutu.

Prikupljena i odabrana arhivska građa iz arhiva Ministarstva inostranih dela sadrži dokumente o političkim prilikama Srbije, odnosu Srbije prema Bosni, podatke o pomaganju iseljenika iz Bosne i Hercegovine u Srbiju 1892–1902. te rukopise, tekstove, pisma i zabilješke ministra Nikole Pašića od 1860. do 1915. godine. Drugi dio zbirke čine arhivska građa prikupljena u Državnom arhivu u Budimpešti, prepiske, pisma, pravni propisi, obavijesti i drugi dokumenti od 1873. do 1918. godine.

2.5. Bosna u sastavu Kraljevine SHS/ Jugoslavije 1918–1941.

Signatura: ZBKJ
Granične godine: 1918–1941.
Količina: 27 kutija – 401 inventarna jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka *Bosna u sastavu Kraljevine SHS/Jugoslavije 1918–1941.* nastala je otkupima i poklonima dokumenata od pojedinaca te istraživanjem i prikupljanjem tekstova i članaka u državnim arhivima u Sarajevu, Beogradu i Cetinju.

Zbirka obuhvata brojne teme: agrarne odnose, političke prilike, ekonomiju, bankarstvo, kulturu, obrazovanje, odnose države i vjerskih zajednica, nacionalno pitanje, zločine nad Bošnjacima i pljačke muslimanske imovine, tekstove o glasilima političkih partija/stranaka, političkim pokretima i komunističkoj partiji, sudske sporove, statistiku stanovništva i migracije.

Glavni i najobimniji dio ove zbirke su dokumenti o agrarnim odnosima i rješavanju agrarnih problema u Bosni Hercegovini nastalih nakon objavljivanja *Prethodne odredbe za pripremu agrarne reforme* krajem februara 1919. godine Vlade Kraljevstva SHS, a koja se provodila i u Kraljevini Jugoslaviji sve do 1940. Tu se nalaze žalbe i molbe pojedinaca, udruženja i institucija, naredbe, uputstva, izvještaji i rješenja Ministarstva za agrarnu reformu, dokumenti Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu: depeše, prepiske, izvještaji, upute, raspisi, uputstva, obavijesti te izvještaji o političkoj situaciji u Bosni i Hercegovini 1919. godine, potom dokumenti Pokrajinske uprave za Bosnu i Hercegovinu, velikog župana Sarajevske oblasti, Upravnog suda, Agrarne direkcije Sarajevo i dr. U sastavu ove tematske cjeline su i dokumenti o *stavovima* političkih stranaka/partija o provođenju različitih zakona u procesima rješavanja agrarnih odnosa, potom dokumenti o obračunu odštete za šumske posjede na području katastarske općine Foča vlasnika familije Zulfikarpašić iz Foče, Hasan-bega, Sulejman-bega i Hamdije-bega, kao i novinski i drugi tekstovi o agrarnim odnosima u Bosni i Hercegovini.

2.6. Drugi svjetski rat i ratni zločini nad Bošnjacima 1941–1945.

Signatura: ZBDSR
Granične godine: 1941–1945.
Količina: 58 kutija – 534 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka *Drugi svjetski rat i ratni zločini nad Bošnjacima 1941–1945.* nastala je prikupljanjem dokumenata i novinsko-publicističkih tekstova o ratnim zločinima nad Bošnjacima, odnosu Bošnjaka prema ustaškim organima, saradnji četnika i partizana u istočnoj Bosni te o tome kako se odvijalo suđenje za ratne zločine na sarajevskom sudu 1947. godine. Istraživanje i prikupljanje relevantne građe obavljeno je u fondovima Arhiva Bosne i Hercegovine u Sarajevu, Arhiva Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, Vojno-istorijskog instituta u Beogradu, Instituta za istoriju radničkog pokreta Sarajevo i Višeg okružnog suda u Sarajevu.

Zbirka objedinjuje izvještaje, saslušanja, svjedočenja, optužnice, pisma te novinske tekstove i članke od 1941. do 1945. o različitim temama Drugog svjetskog rata, NOB-u, partizanima, KPJ, NDH, četnicima, muslimanskim formacijama i Jevrejima. Dokumenti se najvećim dijelom odnose na 1941. i 1942. godinu i teritoriju istočne Bosne kada su počinjeni zločini nad tamošnjim Bošnjacima, a manjim dijelom u Posavini, Bosanskoj krajini i Sandžaku.

2.7. Bosna i Hercegovina u okviru socijalističke Jugoslavije 1945–1991.

Signatura zbirke: ZBSJ
Granične godine: 1945–1991.
Količina: 39 kutija – 399 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka objedinjuje odabrane tekstove, novinske članake i feljtone te manjim dijelom dokumente o ekonomskim, političkim i kulturnim prilikama Bosne i Hercegovine u sastavu FNRJ/SFRJ, odnosno u vrijeme socijalističkog političkog uređenja. Najveći dio odnosi se na politička događanja od 70-ih godina do 1991. i obuhvata više različitih tema: nacionalno pitanje Muslimana u Jugoslaviji, Bošnjake i bošnjaštvo, demografsku sliku stanovništva Bosne i Hercegovine i popis stanovništva 1991. godine te prve višestranačke izbore i političke stranke. Drugi dio zbirke su članci i tekstovi o kulturnoj historiji Bosne i Hercegovine, književnosti i jeziku, visokom obrazovanju i naučno-istraživačkim projektima.

2.8. Sudski procesi 1947–1989.

Signatura: ZBSP
Granične godine: 1947–1989.
Količina: 42 kutije – 162 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka sadrži dokumente, kopije sudskih spisa i novinske članke o sudskim procesima i aferama od kraja četrdesetih do početka devedesetih godina prošlog stoljeća u socijalističkoj Jugoslaviji: Mladi muslimani, Sarajevski proces, afera/slučaj Moševac i afera Agrokomerc.

Mladi muslimani 1947-1975.

Zbirka sadrži kopije sudskih dokumenata sa suđenja članovima organizacije 1947. i 1949. godine, tok suđenja i sudske presude, molbe za pomilovanje osuđenih na smrt i dugogodišnju robiju, predavanja i brošure koje su štampali pripadnici organizacije, novinske tekstove o suđenju članovima organizacije 1949–1995. te sjećanja i izjave članova organizacije Mladih muslimana o pristupanju organizaciji, hapšenjima, suđenju i izdržavanju dugogodišnje robije u KPD Zenica.

Sarajevski proces 1983–1987.

U zbirci se nalaze: optužnice, tok procesa, iskazi optuženih, saslušanja svjedoka, završne riječi i izjave advokata te presude i zahtjevi za zaštitu zakonitosti. Sabrani dokumenti sa suđenja u Sarajevu objavljeni su 1987. u izdanju Bošnjačkog instituta u knjizi *Sarajevski proces: suđenje muslimanskim intelektualcima* 1983. godine.

Afera/slučaj Moševac 1987–1989.

Arhivska građa sadrži prepisku službenih organa i građana mjesne zajednice "25. novembar", kopije spisa Osnovnog javnog tužilaštva u Maglaju, članke o aferi Moševac objavljivane u SFRJ od 1986. do 1989. godine, mjesečne informativne biltene Saveza socijalističke omladine MZ "25. novembar" Moševac iz 1989. i 1990. godine te korespondenciju Dževada Galijaševića, jednog od aktera u slučaju Moševac.

Afera Agrokomerc od 1988. do 1989.

Zbirka sadrži kopije sudskih spisa sa suđenja održanog na Višem javnom sudu u Bihaću, korespondenciju advokata Fikreta Abdića, zapisnik sa sjednice Predsjedništva CKSKBIH održane 28. 9. 1987. te novinske feljtone i članke objavljivane u jugoslovenskim novinama od 1987. do 1990. godine.

2.9. Bosna i Hercegovina – političke stranke/partije 1990–2000.

Signatura: ZBPS
Granične godine: 1990–2000.
Količina: 51 kutija – 516 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Zbirka je manjim dijelom prikupljena tokom osnivanja stranke SDA (Stranke demokratske akcije) i desetogodišnjeg rada i djelovanja MBO (Muslimanske bošnjačke organizacije) od početka devedesetih godina prošlog stoljeća, kada su formirane nove političke stranke, koje su učestvovale na prvim parlamentarnim izborima 1990. godine, pa sve do 2000. godine, kada je MBO prestao djelovati. Stranku MBO, liberalne orijentacije, osnovao je Adil Zulfikarpašić 1990. godine. Stranka je trebala djelovati u cijeloj Bosni i Hercegovini, ali je zbog nastalih ratnih i političkih okolnosti djelovala samo na prostoru Federacije BiH. Odlukom Glavnog odbora MBO stranka je početkom augusta 2000. godine prestala s radom.

Podaci o građi

Zbirka sadrži arhivsku dokumentaciju MBO-a, dokumente, programske deklaracije, izborne materijale stranke, sporazume, saopćenja, korespondenciju, promotivne materijale, tekstove te dokumente i materijale o radu i aktivnostima stranke u Sarajevu, Zenici, Brčkom, Bihaću, Velikoj Kladuši, Kaknju i drugim mjestima.

Drugi dio zbirke su materijali i dokumentacija ostalih bosanskohercegovačkih stranaka koje su od 1990. do 2000. godine učestvovale u izborima za člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine te mjesta u parlamentima i skupštinama Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine: SDA (Stranka demokratske akcije), HDZ (Hrvatska demokratska zajednica), SDS (Srpska demokratska stranka), SDP (Stranka demokratskih promjena), HSS (Hrvatska seljačka stranka), UBSD (Unija bosanskohercegovačkih socijaldemokrata), GDS (Građanska demokratska stranka) i dr.

Zbirka sadrži i isječke i članke o djelovanju političkih stranaka objavljene u različitim časopisima i novinama, a najviše sarajevskim. Arhivska građa i novinski članci su tematski sređeni zasebno za svaku pojedinu stranku.

2.10. Bosna i Hercegovina – rat i ratni zločini 1992–1996.

Signatura: ZBRRZ
Granične godine: 1992–1996.
Količina: 34 kutije – 329 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Djelimično dostupna

PODACI OGRAĐI

Zbirka *Bosna i Hercegovina – rat i ratni zločini 1992–1996.* nastajala je tokom agresije na BIH, a i kasnije, prikupljanjem dokumenata, članaka, novinskih tekstova, feljtona, izjava te svjedočenja svjedoka i preživjelih o ratnim zločinima u Bosni i Hercegovini. Prikupljanje podataka i dokumentacije počelo je odmah nakon prvih vijesti o ratu i zločinima koji su se događali početkom 1992. godine, a naročito u istočnoj Bosni i oko Prijedora.

Građa je razvrstana u dvije tematske cjeline: *Rat u Bosni i Hercegovini 1992–1996.* i *Ratni zločini 1992–1995*. Zbirka sadrži ratnu dokumentaciju, potom tekstove i izvore o ratnim prilikama i događanjima u Zvorniku, Foči, Banjoj Luci, Prijedoru, Čajniču, Srebrenici, Goraždu, Gradačcu, Jajcu, Mostaru, Tuzli i Sarajevu, te izjave i svjedočenja preživjelih, popise stradalih, ubijenih i nestalih osoba, razna obavještenja i pisma. Posebnu cjelinu zbirke čine izjave i izvještaji o počinjenom genocidu u Srebrenici te ratnim zločinima i logorima u drugim gradovima Bosne i Hercegovine.

Pored dokumenata, u zbirci se nalaze i članci iz domaćih i stranih novina o ratu u Bosni i Hercegovini, koji su nastajali tokom agresije, ali i poslije.

2.11. Bosna i Hercegovina – političke prilike 1990–1996.

Signatura: ZBPP
Granične godine: 1990–1996.
Količina: 28 kutija – 346 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka sadrži dokumente, novinske tekstove, članke i feljtone o predratnim političkim previranjima u bivšoj Jugoslaviji, državnopravnom i političkom razvoju Bosne i Hercegovine tokom rata 1992–1995, nacionalnom pitanju bosanskih muslimana, Bošnjaka, te političkim i drugim prilikama u prvim poratnim godinama. Novinski tekstovi o političkoj situaciji u Bosni i Hercegovini, te u manjoj mjeri u Hrvatskoj i Sandžaku, objavljeni su u beogradskim, zagrebačkim, a najviše sarajevskim dnevnim i sedmičnim novinama.

Dio zbirke su dokumenti i novinski članci o međunarodnim skupovima, političkim, ekonomskim i kulturnim događanjima u Evropi, na Balkanu i u Bosni i Hercegovini, naučno-istraživačkim projektima, kulturnim i sportskim događanjima tokom agresije te zdravstvenoj situaciji tokom rata.

2.12. Bosna i Hercegovina – međunarodne organizacije, konferencije i komisije 1990–1998.

Signatura: ZBMOKK
Granične godine: 1990–1998.
Količina: 27 kutija – 224 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

U zbirci *Bosna – Međunarodne organizacije, konferencije i komisije 1990–1996.* sabrani su dokumenti, izvještaji i tekstovi o mirovnim pregovorima i konferencijama od 1992. do 1995. godine u Lisabonu, Londonu, Ženevi, San Remu, Briselu, Washingtonu i Istanbulu, te zapisnici o mirovnim sporazumima: Vance-Owenovom planu, Owen-Stoltenbergovom planu i Dejtonskom sporazumu.

Drugi dio zbirke sadržajno obuhvata djelovanje bosanskohercegovačkih i bošnjačkih organizacija i udruženja u dijaspori za pomoć Bosni i Hercegovini (Matice Bošnjaka, Matice Bosne i Hercegovine i Bosanskog kongresa) te međunarodnih institucija i organizacija (Bosanskog instituta u Londonu, Vijeća Evrope, Ujedinjenih naroda, Akcionog savjeta za mir, OSCE-a, Vijeća sigurnosti UN-a i Amnesty Internationala) koje su bile uključene u pružanje pomoći i podrške Bosni i Hercegovini te političke procese prije i tokom rata, jednim dijelom i u pitanje izbjeglica i povratak raseljenih.

Opisi pojedinih zbirki međunarodnih organizacija:

Bosanski institut u Londonu

Historijat stvaraoca fonda

Intelektualci u Londonu, historičarka i novinarka dr. Branka Magaš te publicista i prevodilac Quintin Hoare osnovali su i vodili Savez (Alijansu) za odbranu Bosne i Hercegovine (Alliance to Defend Bosnia-Herzegovina; ADBH) 1993–1997. godine. Aktivisti Saveza nastojali su povezati organizacije, grupe i pojedince, intelektualce, diplomate, političare i novinare iz Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država i bivše Jugoslavije koji će lobirati za Bosnu i Hercegovinu. Savez kao lobistička organizacija organizirao je sastanke sa članovima britanskog parlamenta, obraćao se tadašnjem predsjedniku SAD-a Billu Clintonu te se

povezao sa State Departmentom u Washingtonu nastojeći animirati međunarodnu javnost o događanjima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine. ADBH i njegovi članovi aktivno su sarađivali s drugim međunarodnim organizacijama i udruženjima, kao što su Action Council for Peace in the Balkans i dr., te ambasadama Bosne i Hercegovine u svijetu.

Nakon rata Savez za odbranu Bosne i Hercegovine prestao je s djelovanjem te se preimenuje u novu instituciju – Bosanski institut u Londonu (The Bosnian Institute) 1997. godine u organizaciji iste grupe intelektualaca, a posebno Branke Magaš.

Bosanski institut djelovao je kao međunarodna organizacija sve do 2006. godine s ciljem informiranja međunarodne javnosti o historiji i kulturi Bosne i Hercegovine, njenim društvenim, privrednim, upravnim, pravnim, političkim i kulturnim prilikama. Institut je organizirao različita događanja, skupove, seminare, konferencije i okrugle stolove na kojima je okupljao ugledne intelektualce, diplomate, političare i novinare međunarodne javne i političke scene kako bi se razmjenom informacija te uspostavljenom mrežom kontakata doprinijelo boljem razumijevanju složenosti bosanske postratne zbilje.

Tokom djelovanja Saveza, a kasnije i Bosanskog instituta, u okviru izdavačke produkcije publicirano je nekoliko izdanja o bosanskohercegovačkim historijskim, kulturnim i političkim ratnim i poratnim temama: *Books on Bosnia*, *Bosnians*, *The Bosnian Church*, *Flag on the Mountain*, *From Daytonland to Bosnia Rediviva*, *How Bosnia Armed*, *A Prima Facie Case for the Indictment of Slobodan Milosevic* te dvomjesečni bilten *Bosnia Report*, koji je kontinuirano izlazio u 75 brojeva od 1994. do 2007. godine objavljujući članke bosanskohercegovačkih i stranih historičara, analitičara, publicista, književnika i drugih.

PODACI O GRAĐI

Nakon što je Bosanski institut u Londonu prestao s radom, arhivska i bibliotečka građa Saveza za odbranu, a kasnije i Instituta, poklonjena je Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci Bosne i Hercegovine 2008. godine. Dio fonda, knjige, periodiku i arhivsku građu Nacionalna biblioteka ustupila je Bošnjačkom institutu.

Arhivsku građu sačinjavaju dokumenti i korespondencija Saveza za odbranu Bosne i Hercegovine i Bosanskog instituta i njihovih osnivača, najvećim dijelom Branke Magaš Hoare, potom dokumenti, projekti i referati konferencija o Jugoistočnoj Evropi te rukopisi, novinski članci i tekstovi o ratu u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj od 1992. do 1995. godine.

Matica Bošnjaka

Historijat stvaraoca fonda

Udruženje „Matica Bošnjaka" sa sjedištem u Zürichu osnovano je 1993. godine prema statutu kao udruženje građana Bošnjaka koji jedinstvenu i cjelovitu Bosnu i Hercegovinu smatraju svojom domovinom i pradomovinom. Ciljevi i aktivnosti Matice Bošnjaka bili su povezivanje i informiranje Bošnjaka u izbjeglištvu i dijaspori, razvijanje privrednih, naučnih i tehnoloških programa, razvijanje izdavačke produkcije naučnog i kulturno-historijskog sadržaja, informiranje svjetske javnosti o stanju u Bosni i Hercegovini te pomaganje narodu u zemlji.

Udruženje je brojalo više od 350 članova iz Austrije, Francuske, Italije, Njemačke, Norveške, Slovenije, Švedske, Švicarske, Slovenije, Hrvatske i dr. Predsjednik Matice bio je dr. Smail Balić, a članovi Glavnog odbora Mehmed Spaho i prof. dr. Emin Sofić kao potpredsjednici te ostali članovi: Nasim Kosarić, Adil Zulfikarpašić, Stevan Dedijer, Fadil Ekmečić, Ante Granić, Mehmed Babić, Omer Osmić, Namik Omerspahić, Edib Korkut, Avdo Rustembegović i Zahit Gurdal.

U okviru izdavačke produkcije Matica Bošnjaka je izdala zbornik radova *Bosna, bošnjaštvo i bosanski jezik*, koji sadrži predstavljene radove na osnivačkoj skupštini Matice, te djelo Safvet-bega Bašagića *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine od g. 1463–1850*.

Matica je imala nekoliko podružnica širom svijeta: u Austriji, Kanadi, Norveškoj, Turskoj, Njemačkoj i Sloveniji, a pri Matici je formirano više stručnih tijela, Udruženje prosvjetnih radnika Bosne i Hercegovine i Inicijativni odbor za osnivanje škola na maternjem jeziku, koji su organizirali dopunsku nastavu za djecu u izbjeglištvu, te Udruženje ljekara, koje je nastojalo povezati ljekare i medicinsko osoblje u izbjeglištvu.

PODACI O GRAĐI

Arhivski fond sadrži dokumente o osnivanju Udruženja, pisanu korespondenciju članova, obraćanje izbjeglica širom svijeta, program skupštine, izlagane radove na skupštini te članke i tekstove.

2.13. Bosna i Hercegovina – državni organi i obnova zemlje 1997–2010.

Signatura: ZBDOOZ
Granične godine: 1997–2010.
Količina: 34 kutije – 220 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka *Bosna – državni organi i obnova zemlje 1997–2010.* sadrži dokumente o državnim i kantonalnim organima Bosne i Hercegovine te međunarodnim organizacijama, udruženjima i konferencijama o ekonomskom, političkom i kulturnom razvoju Bosne i Hercegovine kao što su: Association Sarajevo, Vijeće Evrope, CRCE (Centar za istraživanje postkomunističkih ekonomija u Londonu), IRCICA (Centar za izučavanje islamske historije, umjetnosti i kulture u Istanbulu), ICG (Internacionalna krizna grupa), NATO, SFOR i IFOR, te o projektima lokalnih inicijativa samozapošljavanja i mikropreduzetništva.

Dio zbirke su dokumenti o učestvovanju OSCE-a (Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi) u organiziranju izbora od 1998. do 2000. godine te djelovanju političkih stranaka za izbore 2000, 2002. i 2004. godine.

Posebnu cjelinu čine novinski tekstovi, članci i feljtoni o postratnom periodu, političkim, ekonomskim i društvenim prilikama te kulturi i nauci u Bosni i Hercegovini.

2.14. Zbirka historija varia

Signatura: ZBV
Granične godine: 1377–2002.
Količina: 35 kutija – 483 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka je nastala otkupom i poklonima te prikupljanjima historijskih izvora u drugim arhivima i institucijama, a sadrži dokumente, historijske i novinsko-publicističke tekstove. Sadržaj zbirke je veoma raznolik i najvećim se dijelom odnosi na historiju Bosne i Hercegovine i Bošnjaka od perioda Osmanskog carstva do devedesetih godina 20. stoljeća. Obuhvata različite teme: sudstvo, urbanizam, kulturno-prosvjetna društva, trgovinu, kulturu, školstvo i dr. Drugi, manji dio zbirke tematski obuhvata i susjedne zemlje: Srbiju, Crnu Goru, Hrvatsku, Kosovo te regiju.

U zbirci se, između ostalog, mogu naći izvori o poslovanjima i imovini sarajevskih trgovačkih familija Merhemić, Glođe, Mašić i dr., potom historijski tekstovi, feljtoni i članci o različitim temama i događajima u Foči, Zenici, Bugojnu, Travniku, Sarajevu i Duvnu, tekstovi o položaju Bošnjaka u Srbiji te dokumenti, rukopisi i publicistički tekstovi o brojnim ličnostima: Salihu Ljubunčiću, prof. dr. Kemalu Kapetanoviću, Aliji Nametku, Ahmedu Muradbegoviću, prof. dr. Atifu Purivatri, Hifziji-ef. Suljkiću, dr. Galibu Šljivi, Hamdiji Pozdercu, prof. dr. Tajibu Okiću, Ismetu Mujezinoviću i dr.

Dio zbirke prikupila je ambasadorica Amira Kapetanović iz mađarskih arhiva, a dio arhivske građe prikupljen je iz Osmanskog arhiva Predsjedništva vlade u Istanbulu, odjeljenja Državnog arhiva u Ankari (Başbakanlık Osmanlı Arşivi).

2.15. Audio-vizuelna zbirka

Signatura: ZBAV
Granične godine: 1985–2008.
Količina: 2400 audio i videosnimaka
Način sređenosti građe: Zbirka nije obrađena
Informativna sredstva: Inventar
Dostupnost građe: Djelimično dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka je nastajala u jeku političkih i kulturnih događanja osamdesetih i devedesetih godina. Sadrži političke emisije o osnivanjima prvih političkih partija za višestranačke izbore, predstavljanje njihovih programa te intervjue najznačajnijih političkih i stranačkih predstavnika.

Posebnu cjelinu zbirke čine audio i videomaterijali o agresiji na Bosnu i Hercegovinu, opsadi Sarajeva i drugih gradova koji su emitirani u okviru dnevnika, dokumentarnih programa i emisija stranih medijskih kuća, CNN-a, BBC-a te lokalnih i nacionalnih medija u zemlji. Ovoj cjelini pripadaju i audiosnimci radijskih emisija u Francuskoj posvećenih ratnim temama u Bosni i Hercegovini kroz intervjue eminentnih ličnosti politike i kulture iz Bosne i Hercegovine i inostranstva, a koje je Bošnjačkom institutu poklonila dr. Jasna Šamić.

U zbirci se također nalaze političke i dokumentarne emisije te intervjui intelektualaca i drugih eminentnih ličnosti u Bosni i Hercegovini objavljeni u postratnom periodu krajem devedesetih i početkom dvijehiljaditih.

Poseban dio zbirke su audio i videomaterijali o Adilu Zulfikarpašiću, njegovi intervjui, govori i izjave, kao i arhivski materijal o produkciji Bošnjačkog instituta od osnivanja u Sarajevu 2001. godine.

3

Berat
Zulfikarpašića/Čengića

Zbirka
Acta Turcica

3.1. Zbirka dokumenata Acta Turcica

Signatura: ZAT
Granične godine: 1690–1935.
Količina: 400 dokumenata
Način sređenosti građe: Zbirka je djelimično obrađena
Informativna sredstva: Regesta dokumenata
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Arhivska zbirka na osmanskom jeziku obuhvata veliki broj različitih vrsta dokumenata iz perioda osmanske vlasti kako u Bosanskom ejaletu tako i, kasnije, u Bosanskom vilajetu. Dokumenti ispisani na osmanskom jeziku odnose se na period od 1690. do 1935. godine. Mogu se podijeliti na dokumente privatno-pravne i javno-pravne prirode. Ovi dokumenti predstavljaju pojedinačne izvode iz različitih osmanskih kancelarija, kako onih na najvišem nivou u centru tako i onih koje je izdavala pokrajinska administracija. Uglavnom se odnose na oblast sarajevskog kadiluka i njegovih nahija.

Zbirka je formirana otkupima i poklonima. Određeni dokumenti dospjeli su u Bošnjački institut kao pojedinačni primjerci, dok je značajan broj raznovrsnih dokumenata dospio u vidu ličnih i porodičnih zbirki. Tu spadaju: sultanska naredba/ferman, sultanski i valijini dekreti o postavljenjima i dodjeli prihoda/berati, valijine, kajmakamove, muteselimove naredbe/bujuruldije, kadijine sudske presude i rješenja/hudžeti, kadijina ovlaštenja ili pozivnice na sud/murasele, izvještaji raznih državnih službenika/ilami, ostavinski spiskovi/kassam ili tereke defteri, izvodi iz ostavinskih deftera, razne potvrde (temessuci, senedi, marifetname, marifet tezkire, ilmi haberi) pusule, pojedinačne molbe/arzuhali, kolektivni arzuhali, molbe s pojedinačnim potpisima i pečatima važnih osoba/mahzari, predstavke/arzovi, sudske presude, fragmenti sidžila, zatim razni defteri koji sadrže određene spiskove u vidu jednog ili više listova, kao i u obliku opširnih popisnih knjiga.

Kad je riječ o periodu nakon reformskih promjena, susreću se različiti dokumenti: poslovni trgovački defteri, koji sadrže spiskove dućanske robe i spiskove dužnika, poreske liste dvanaestogodišnjeg ili šestogodišnjeg poreza (tzv. obrasce temettu vergije), tapijske potvrde i privremene potvrde iz carske defterhane/gruntovnice, putovnice i slično. Također, zbirka sadrži razne ugovore kao što su čifčijski ugo-

vori između čifluk-sahibije i čifčije (vlasnika čifluka i kmeta čifčije) te dokumente privatnopravne prirode, privatna pisma, oporuke ili testamenti/vasijetname, zakladnice/vakufname i punomoći/vekaletname.

U zbirci su i različiti ispisi koji ne spadaju u pravno validne dokumente; mogli bi se nazvati arhivalijama koje se vode s ostalim dokumentima i nekada se nazivaju „dokumenti". Uglavnom se nalaze u raznim ličnim i porodičnim zbirkama pomiješani s pravno valjanim dokumentima. U arhivalije spadaju ispisi stihova, recepata, dova, fetvi i originalni fragmenti ili prepisi iz rukopisa s raznim sadržajima i slično.

Većina navedenih dokumenata koje su izdavale različite kancelarije našli su se u zbirkama porodica Zulfikarpašić, Rizvanbegović, trgovačkih porodica Mašić i Bakarević (Bakirević), a uz njih nalaze se i prezimena drugih uglednih porodica: Merhemić, Tahirbegović, Duraković, Hadžišabanagić, Zildžić, Kapić, Žiga, Glođo, Muidović, Bičakčić i dr.

U zbirci je i značajno istaknuti ferman, koji se određuje kao tevdžih-ferman, a datiran je 8. zulkadeta 1292. godine po Hidžri. Tevdžih-ferman je vrsta fermana kojim se nadležna osoba (valija, kadija i drugi visoki vojni i administrativni službenici) obavještava o postavljenju, dodjeli nagrade i priznanja njoj ili nekoj osobi s područja njene odgovornosti.

Posebnu vrijednost zbirke Acta Turcica ima kolekcija berata sa četiri berata Zulfikarpašića/Čengića s ukrašenim tugrama datiranim 1150/1738, 1101/1690 i 1111/1699. godine te jednim nedatiranim beratom, koji predstavljaju jedinstvene primjerke zaimskih berata sačuvanih na našem prostoru. Za razliku od brojnih skromnih i običnih, uglavnom aginskih berata, ovi su posebno velikog formata, reprezentativni i izrađeni u boji, ispisani dželi-divani pismom s izuzetno ukrašenom tugrom te se više doimaju kao umjetničko kaligrafsko djelo nego kao važan dokument.

Za najveći dio fonda izrađene su regeste, koje sadrže naziv vrste dokumenta, mjesto izdavanja, datum, kome je upućen, povod izdavanja, predmet o kojem se govori, tj. opis sadržaja, koji može biti kraći ili duži, što ovisi o složenosti informacija koje se iznose u određenom dokumentu.

4

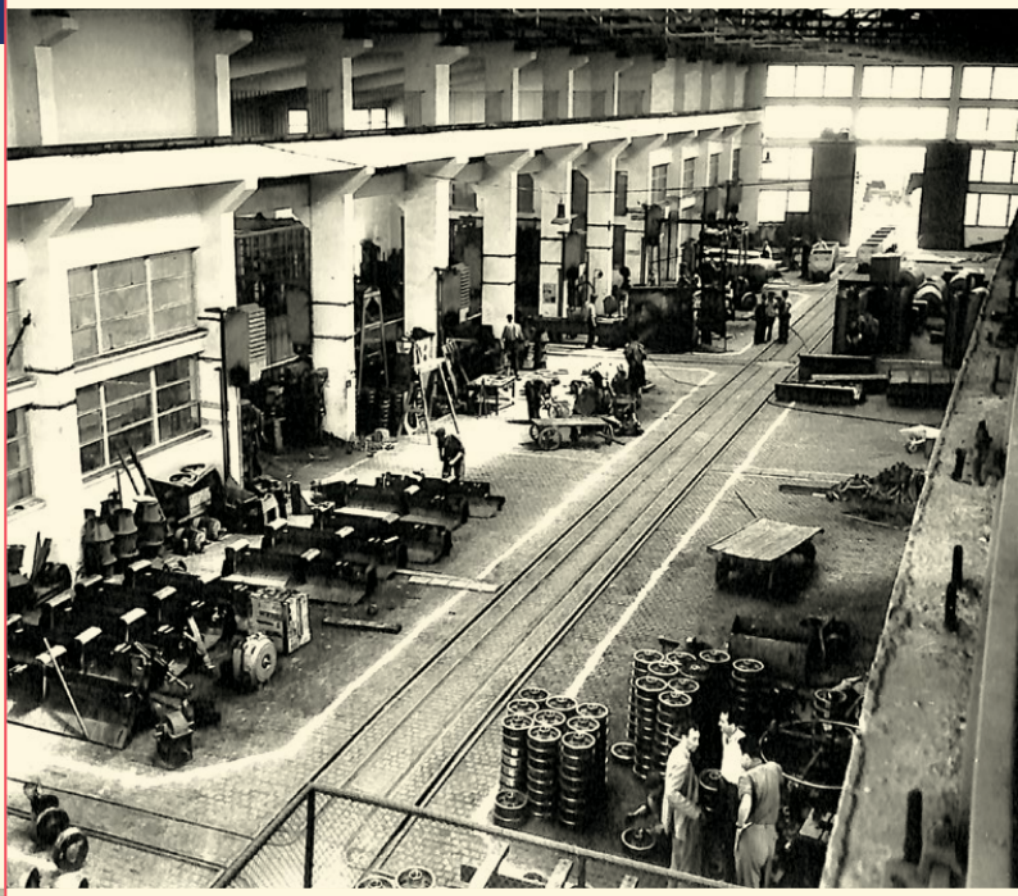

Mehanička radionica Kreka

Zbirka socijalistička Jugoslavija 1945–1991.

Detalj iz trgovine, Tuzla, 1957.

4.1. Jugoslavija – političke prilike, stranke i nacionalno pitanje

Signatura zbirke: ZSJ
Granične godine: 1945–1991.
Količina: 45 kutija – 529 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Dokumenti, rukopisi, članci, novinski tekstovi i feljtoni sređeni i obrađeni u zbirci *Jugoslavija 1945–1991. – političke prilike, stranke i nacionalno pitanje* manjim dijelom se odnose na ukupnu teritoriju Socijalističke Federativne Narodne Republike Jugoslavije, a većim na tadašnje republike: Sloveniju, Hrvatsku, Crnu Goru, Makedoniju, Srbiju i pokrajinu Kosovo. Općenito, zbirka tematizira različite teme bivše Jugoslavije: od političkih prilika, socijalizma, Komunističke partije, ustava, nacionalnog pitanja, ljudskih prava, religije, privrede, statistike, kulture i umjetnosti od 1970. do kraja 80-ih godina, pa sve do osnivanja prvih političkih stranaka te političkih događanja i previranja početkom 90-ih godina.

5

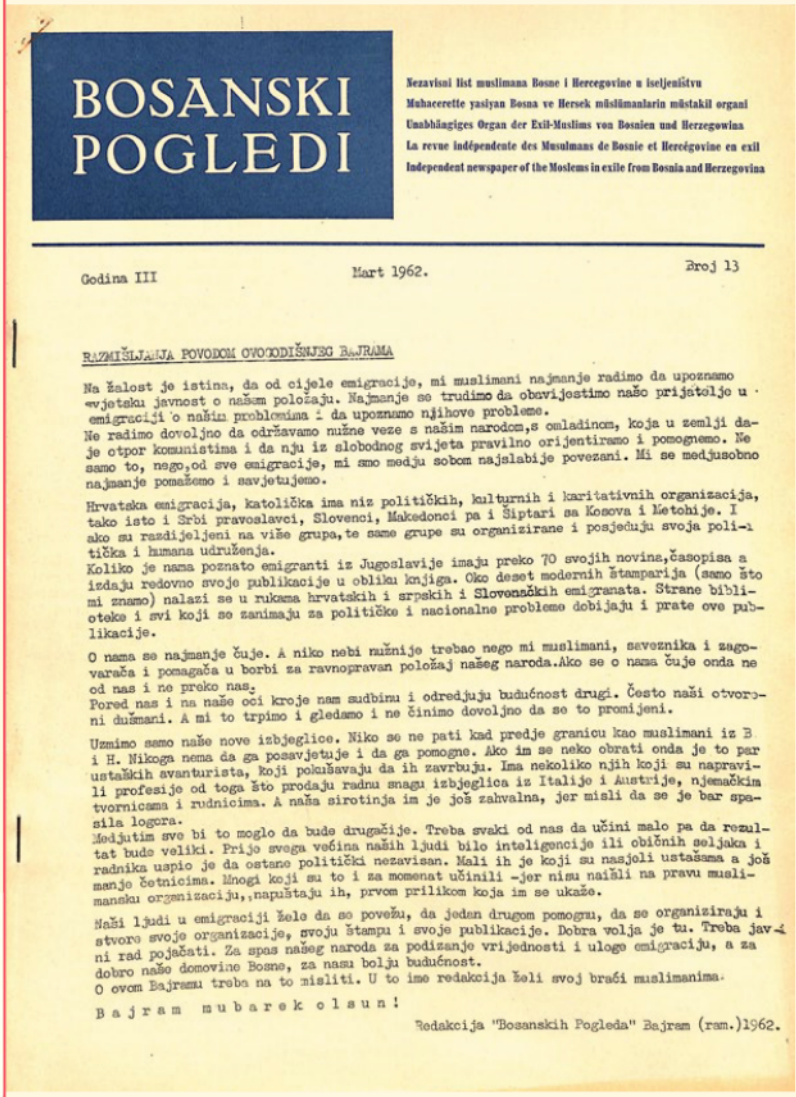

BOSANSKI POGLEDI

Nezavisni list muslimana Bosne i Hercegovine u iseljeništvu
Muhacerette yasiyan Bosna ve Hersek müslümanlarin müstakil organi
Unabhängiges Organ der Exil-Muslims von Bosnien und Herzegowina
La revue indépendente des Musulmans de Bosnie et Herzégovine en exil
Independent newspaper of the Moslems in exile from Bosnia and Herzegovina

Godina III — Mart 1962. — Broj 13

RAZMIŠLJANJA POVODOM OVOGODIŠNJEG BAJRAMA

Na žalost je istina, da od cijele emigracije, mi muslimani najmanje radimo da upoznamo svjetsku javnost o našem položaju. Najmanje se trudimo da obavijestimo naše prijatelje u emigraciji o našim problemima i da upoznamo njihove probleme.
Ne radimo dovoljno da održavamo nužne veze s našim narodom,s omladinom, koja u zemlji daje otpor komunistima i da nju iz slobodnog svijeta pravilno orijentiramo i pomognemo. Ne samo to, nego,od sve emigracije, mi smo medju sobom najslabije povezani. Mi se medjusobno najmanje pomažemo i savjetujemo.

Hrvatska emigracija, katolička ima niz političkih, kulturnih i karitativnih organizacija, tako isto i Srbi pravoslavci, Slovenci, Makedonci pa i Šiptari sa Kosova i Metohije. I ako su razdijeljeni na više grupa,te same grupe su organizirane i posjeduju svoja politička i humana udruženja.
Koliko je nama poznato emigranti iz Jugoslavije imaju preko 70 svojih novina,časopisa a izdaju redovno svoje publikacije u obliku knjiga. Oko deset modernih štamparija (samo što mi znamo) nalazi se u rukama hrvatskih i srpskih i Slovenačkih emigranata. Strane biblioteke i svi koji se zanimaju za političke i nacionalne probleme dobijaju i prate ove publikacije.

O nama se najmanje čuje. A niko nebi nužnije trebao nego mi muslimani, saveznika i zagovarača i pomagača u borbi za ravnopravan položaj našeg naroda.Ako se o nama čuje onda ne od nas i ne preko nas.
Pored nas i na naše oči kroje nam sudbinu i odredjuju budućnost drugi. Često naši otvoreni dušmani. A mi to trpimo i gledamo i ne činimo dovoljno da se to promijeni.

Uzmimo samo naše nove izbjeglice. Niko se ne pati kad predje granicu kao muslimani iz B i H. Nikoga nema da ga posavjetuje i da ga pomogne. Ako im se neko obrati onda je to par ustaških avanturista, koji pokušavaju da ih zavrbuju. Ima nekoliko njih koji su napravili profesije od toga što prodaju radnu snagu izbjeglica iz Italije i Austrije, njemačkim tvornicama i rudnicima. A naša sirotinja im je još zahvalna, jer misli da se je bar spasila logora.
Medjutim sve bi to moglo da bude drugačije. Treba svaki od nas da učini malo pa da rezultat bude veliki. Prije svega većina naših ljudi bilo inteligencije ili običnih seljaka i radnika uspio je da ostane politički nezavisan. Mali ih je koji su nasjeli ustašama a još manje četnicima. Mnogi koji su to i za momenat učinili -jer nisu naišli na pravu muslimansku organizaciju, napuštaju ih, prvom prilikom koja im se ukaže.

Naši ljudi u emigraciji žele da se povežu, da jedan drugom pomogru, da se organiziraju i stvore svoje organizacije, svoju štampu i svoje publikacije. Dobra volja je tu. Treba javni rad pojačati. Za spas našeg naroda za podizanje vrijednosti i ulogo emigraciju, a za dobro naše domovine Bosne, za nasu bolju budućnost.
O ovom Bajramu treba na to misliti. U to ime redakcija želi svoj braći muslimanima.

B a j r a m m u b a r e k o l s u n !

Redakcija "Bosanskih Pogleda" Bajram (ram.)1962.

Časopis *Bosanski pogledi*

Zbirka Emigrantika 1946–1990.

5.1. Jugoslovenska politička emigracija 1946–1990.

Signatura: ZE
Granične godine: 1947–2006.
Količina: 41 kutija – 359 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka *Jugoslavija – politička emigracija* 1946–1999. jedinstvena je zbirka dokumenata, rukopisa, zabilješki, pisama, novina i članaka o jugoslovenskoj emigraciji od pedesetih do 1990. godine. Zbirka je nastajala tokom dugogodišnjeg djelovanja Adila Zulfikarpašića u emigraciji, od osnivanja *Bosanskih pogleda* pedesetih i šezdesetih godina, uključivanja u liberalne i demokratske organizacije i pokrete (Liberalne internacionale i Demokratske alternative) sve do Zulfikarpašićevog djelovanja u jugoslovenskim emigrantskim krugovima, a naročito u razvijanju bošnjačke emigracije.

Poseban dio zbirke je dokumentacija o socijalnom položaju, kulturnom radu i političkom organiziranju Bošnjaka u emigraciji, koja je nastajala u okviru brojnih društava i organizacija: Jugoslovenske muslimanske organizacije, Društva bosanskohercegovačkih muslimana u emigraciji, Liberalnog demokratskog saveza Bošnjaka Muslimana, Muslimanske kulturne zajednice „Behar" i dr.

Zbirka sadrži brojne polemike i reagiranja emigranata i tadašnjih emigrantskih organizacija od Evrope do Australije, te dokumentira sveukupno djelovanje tadašnje jugoslovenske emigracije, koja je imala različite liberalne i konzervativne struje i pokrete unutar zasebnih nacionalnih grupa.

Sadržajno, zbirka obuhvata aktivnosti bošnjačke, hrvatske, srpske, slovenske i makedonske emigracije u različitim segmentima rada, od osnivanja emigrantskih udruženja i društava, izdavačke djelatnosti – objavljivanja i pokretanja novina, biltena i časopisa s vijestima iz

IZJAVA AKCIONOG ODBORA
DEMOKRATSKE ALTERNATIVE

Akcioni odbor Demokratske alternative sastao se u Londonu 30. aprila i 1. maja 1983. i nakon iscrpne rasprave doneo je sledeće zaključke:

(1) Raspravljana je današnja politička i ekonomska situacija u Jugoslaviji i utvrdjeno je da je ona neobično teška.

Represija, progoni, klevetanje, osudjivanja na zatvor niza intelektualaca po raznim republikama ne prestaju. Osudjivanjem dr F. Tudjmana, dr M. Veselice i D. Parage počinje progon koji je produžen slanjem na robiju čak i pesnika Gojka Djoga. Nedavno hapšenje velike grupe muslimanskih intelektualaca i imama u Bosni, pod optužbom za verbalne delikte, popraćeno je najfantastičnijom propagandom.

Sa zabrinutošću se prati onemogućavanje izvesnih slobodoumnijih glasova iz vladajuće partije u štampi i književnosti.

(2) Poboljšanje prilika u zemlji može doći samo putem neopozivih privrednih reformi i uvodjenjem političkih sloboda koje bi dovele do slobodne diskusije u traženju različitih rešenja današnjim problemima.

Davanje pomoći Jugoslaviji od strane Zapada ima vrednosti ako ta pomoć dovodi do poboljšanja ekonomskih prilika, do poštovanja ljudskih prava i doprinosi nezavisnosti Jugoslavije od istočnog bloka, a ne služi samo za učvršćenje vlasti komunističkog režima.

(3) Akcioni odbor Demokratske alternative, svestan da samo uvodjenje političkih sloboda još ne znači rešenje današnje teške situacije u zemlji, veruje da su te mere jedini siguran i miran put za istovremeno smirenje odnosa medju narodima Jugoslavije.

(4) Akcioni odbor Demokratske alternative ostaje kod svoga do sada objavljenog stava koji osigurava pravi suverenitet svakome od naroda Jugoslavije. Taj stav je dobio mnogobrojne podrške i primedbe iz zemlje i iz emigracije. U najbližoj budućnosti Akcioni odbor predvidja proširenje svoje političke akcije, koja će pomoći da se još čvršće povežu demokratski elementi svih naših naroda u zemlji i van nje, i time se stvore solidni temelji mirnog ali nezadrživog razvoja demokratskih sloboda u Jugoslaviji.

Dr Branko Pešelj
Desimir Tošić
Franjo Sekolec
Vane Ivanović
Adil Zulfikarpašić
inž. Vladimir Predavec
Nenad Petrović
inž. Teufik Velagić
dr Bogoljub Kočović

London, 1. maja 1983.

Izjava Akcionog odbora Demokratske alternative

zemlje i aktuelnim događanjima u emigraciji, te memoara, dnevnika i drugih djela emigranata, sve do organiziranja skupova i učestvovanja na međunarodnim konferencijama.

U zbirci se nalaze dokumentacija, korespondencija, programi, bilteni i druga glasila međunarodnih liberalnih i demokratskih pokreta i organizacija: Saveza liberalnih izgnanika iz Jugoslavije, Liberalne internacionale, Demokratske alternative te Slobodne demokratske stranke iz Švicarske i Njemačke.

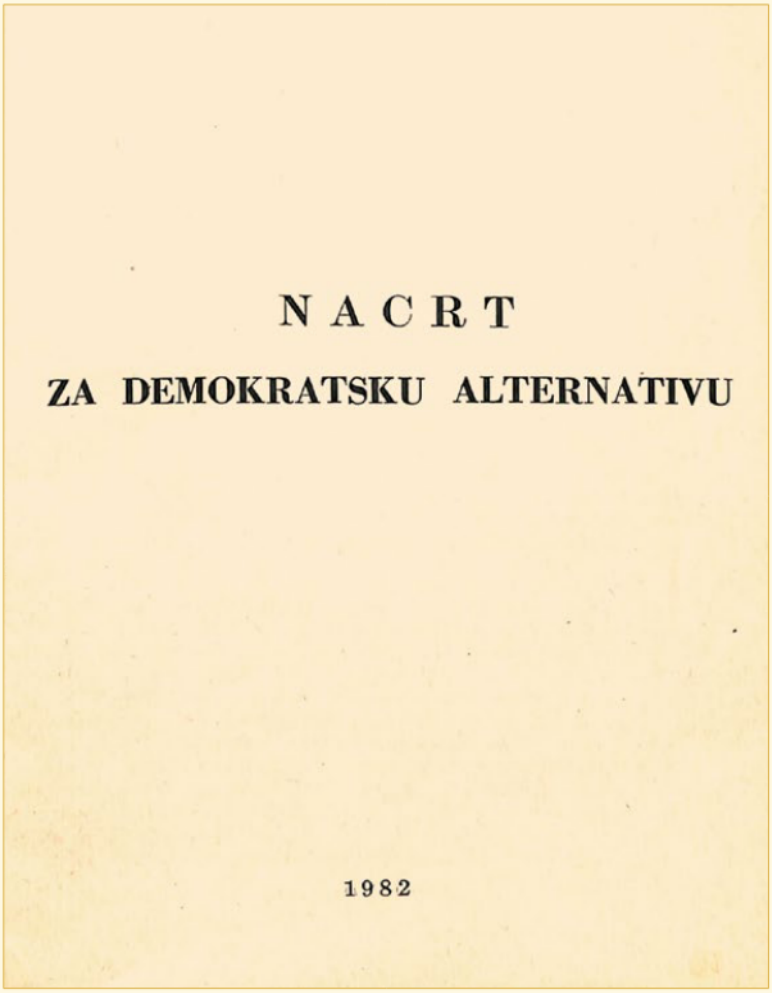

NACRT

ZA DEMOKRATSKU ALTERNATIVU

1982

Nacrt za Demokratsku alternativu

6

Razglednica Sarajeva

Zbirka fotografija, razglednica i priznanja

Adil Zulfikarpašić

6.1. Fotografije Adila Zulfikarpašića

Signatura: ZFAZ
Granične godine: 1927–2008.
Količina: 4213 fotografija
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Najveći dio zbirke su fotografije Adila Zulfikarpašića, potom Tatjane Zulfikarpašić, familija Zulfikarpašić, Čengić i Nikšić te bliskih prijatelja i saradnika.

Zbirka hronološki dokumentira Zulfikarpašićev život, djetinstvo i odrastanje u krugu porodice, djelovanje u ilegali i NOB-u, rad i djelovanje u emigraciji te povratak u domovinu i politički, kulturni i društveni angažman u Bosni. Na fotografijama je predstavljen dugogodišnji Zulfikarpašićev politički i kulturni rad, ali uporedo i historijske, političke i kulturne prilike u Bosni: porodični život u periodu Kraljevine Jugoslavije, djelovanje ilegalaca u Drugom svjetskom ratu i NOB-u, prve višestranačke izbore, političke i ratne prilike devedesetih te postratne prilike u Bosni.

Fotografije brojnih Zulfikarpašićevih saradnika i prijatelja, istaknutih ličnosti, intelektualaca, političara, diplomata, umjetnika i drugih pružaju uvid u različite aspekte intelektualnog i političkog rada Adila Zulfikarpašića, ali i općeniti uvid u društveni, politički i kulturni kontekst na bosanskohercegovačkoj i međunarodnoj sceni.

Mak Dizdar i Adil Zulfikarpašić
Iz kolekcije porodice Dizdar

6.2. Fotografije Bošnjačkog instituta

Signatura: ZFBI
Granične godine: 1988 –
Količina: 3653 fotografije
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Od osnivanja Bošnjačkog instituta u Zürichu (1988) te preseljenja u Sarajevo (2001) kontinuirano se bilježe različiti segmenti djelovanja Instituta kao kulturne i naučne institucije fotografiranjem najznačajnijih aktivnosti i događaja. Preseljenjem u Sarajevo Bošnjački institut razvija se i kao informacijska i baštinska institucija, pa zbirka objedinjuje različite aspekte rada, od razvijanja bibliotečkih, arhivskih, umjetničkih i etnoloških kolekcija te naučno-istraživačkih projekata do organiziranja programa i javnih događanja u okviru bosanskohercegovačke kulturne i umjetničke scene.

6.3. Zahvalnice, plakete, priznanja i povelje

Signatura: ZFZPPP
Granične godine: 1984 –
Količina: 59 primjeraka
Način sređenosti građe: Sređena po hronološkom principu
Informativna sredstva: Inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka sadrži brojne zahvalnice i priznanja Bošnjačkog instituta na postignutom uspjehu u razvoju i afirmaciji kulture i nauke Bosne i Hercegovine, očuvanju kulturno-historijskog naslijeđa, razvijanju naučnih projekata, obogaćivanju bibliotečkih, arhivskih, umjetničkih i etnoloških kolekcija te na unapređivanju kulturne i naučne saradnje sa srodnim institucijama u zemlji i inostranstvu. Neke od najznačajnijih su Povelja Bošnjačkom institutu – Fondaciji Adila Zulfikarpašića za doprinos u očuvanju i obnovi kulturno-historijskog naslijeđa Bosne i Hercegovine Federalnog ministarstva kulture i sporta 2013. godine i Odluka o proglašenju Bošnjačkog instituta institucijom od posebnog značaja i interesa za Kanton Sarajevo 2007. godine.

Posebnu cjelinu zbirke čine zahvalnice Adilu Zulfikarpašiću za podršku i pomoć u razvijanju i unapređivanju kulturnih, naučnih i umjetničkih institucija te zdravstvenih, vjerskih i socijalnih ustanova. Od brojnih priznanja mogu se izdvojiti Šestoaprilska nagrada grada Sarajeva 2002. godine, Plaketa počasnog člana Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine 2002. godine, Diploma počasnog doktora pravnih nauka Univerziteta u Bihaću 2007. godine i dr.

6.4. Razglednice i dopisnice

Signatura: ZFRD
Granične godine: 1878 –
Količina: 3500 razglednica i dopisnica
Način sređenosti građe: Sređena po hronološkom i geografskom principu
Informativna sredstva: Inventar
Dostupnost građe: Dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka je nastajala postepeno, otkupima i poklonima iz privatnih kolekcija, te iz lične arhive Adila Zulfikarpašića.

Najveći dio zbirke su unikatne razglednice bosanskohercegovačkih gradova od austrougarske uprave do početka Drugog svjetskog rata, na kojima su prikazani urbani motivi glavnih ulica i trgova, svakodnevni život grada, običaji, ulični prizori tokom pijačnih dana te pejzaži i krajolici. Posebni primjerci su razglednice iz serije *Pozdrav iz Bosne i Hercegovine* s različitim etnološkim motivima, razglednice paviljona Bosne i Hercegovine sa Svjetske izložbe u Parizu 1900. godine, razglednice s motivima umjetničkih djela Špire Bocarića i s motivima Sarajeva slikara Milenka Đurića, te poznatih ličnosti Arifa Hikmet-bega Rizvanbegovića, Alekse Šantića i dr. Razglednice su štampane u produkciji tadašnjih poznatih izdavača J. Studničke, Simona Kattana, Sandora Engela i dr.

Hronološki, zbirka se nastavlja razglednicama od Drugog svjetskog rata do devedesetih: razglednicama Zemaljskog izvršnog odbora Narodnog fronta Srbije s motivima iz NOB-a, bosanskohercegovačkih gradova, naselja i prirodnih znamenitosti, serijama razglednica s motivima veza i ćilima koje su štampane za vrijeme XIV zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984. godine, motivima srednjovjekovne Bosne te orijentalno-islamskih rukopisa iz kolekcija The Brittish Library, The Brittish Museum i Gazi Husrev-begove biblioteke devedesetih godina i dr.

U zbirci su i serije promotivnih i propagandnih razglednica različitih motiva nastalih tokom višestranačkih izbora devedesetih i ratnog perioda od 1992. do 1995. godine pod nazivima *Remember Bosnia*, *Sarajevo 1993*, *Sarajevo – One Year After*, *Remember Mostar*, potom serija *WARchitecture* razglednica s porušenim objektima u Sarajevu i dr.

6.5. Fotografije Bosne i Hercegovine

Signatura: ZFBiH
Granične godine: 1878 –
Količina: 11 albuma
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Inventar
Dostupnost građe: Djelimično dostupna

PODACI O GRAĐI

Zbirka prati slijed historijskih, političkih i kulturnih prilika u Bosni i Hercegovini te sadrži albume fotografija od najstarijih primjeraka iz austrougarskog perioda do onih s početka 21. stoljeća.

Najraritetniji primjerci zbirke su albumi fotografija ličnih i porodičnih portreta iz perioda austrougarske uprave, koje su prema narudžbi izrađivali profesionalni fotografi iz Beča, Memmingena, Zagreba, Varaždina, Vukovara, Zenice, Sarajeva i drugih mjesta. Fotografije u Sarajevu i Zenici izrađene su u ateljeima Schadler, Tausch, Hoiger, Buchwald, Hampl i dr. Albumi i fotografije su luksuznog izgleda, s pečatom ateljea i fotografa te vizuelnim znakom i reklamom ateljea. Ovoj zbirci raritetnih primjeraka mogu se dodati i fotografije svakodnevnog života u Bosni i Hercegovini i uskotračne željeznice krajem 19. i početkom 20. stoljeća te album *Pruga Bileća – Nikšić 1935–1939*. iz zbirke dr. Mehmeda Spahe.

Drugu cjelinu zbirke čine fotografije o Drugom svjetskom ratu i NOB-u, koje tematski obuhvataju 1943. godinu tokom Pete neprijateljske ofanzive i Bitke na Sutjesci te Drugog zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu. Ovoj kolekciji pripadaju i fotografije oštećenih i urušenih kuća u Sarajevu tokom Drugog svjetskog rata.

Iz perioda socijalističke Jugoslavije zbirka sadrži albume političkih i kulturnih prilika u poslijeratnoj Jugoslaviji i privrednog razvoja zemlje, Saveza komunista, obilježavanja važnih godišnjica iz NOB-a, Titovih službenih putovanja, članova vrhovnog rukovodstva tadašnje vlade i dr.

Jedinstveni primjerci zbirke su fotografije nastale od 1990. do 1997. godine: od fotografija političara i javnih ličnosti, sastanaka predsjednika republika bivše Jugoslavije i zasjedanja Skupštine SRBIH sve do ratnih fotografija iz Sarajeva, Mostara, Foče, Brčkog, Gradačca i

drugih gradova, koje prikazuju učesnike odbrane, ratno i opsadno stanje, uništene objekte i ulice, život civila pod opsadom, izbjeglice, dijeljenje humanitarne pomoći te kulturne programe koji su bili organizirani tokom rata.

Posebnu cjelinu zbirke čine albumi javnih ličnosti i porodica od austrougarskog perioda do polovine 20. stoljeća: porodične i lične fotografije reisa Džemaludina Čauševića, fotografije posjete Franca Ferdinanda Carevoj džamiji u Sarajevu, potom Skendera Kulenovića, Ive Andrića, Tajiba Okića i dr., te albumi porodica Muftić i Salihbegović, u kojima se nalaze i fotografije poznatih ličnosti poput Safvet-bega Bašagića, Muhameda Hadžijahića i dr.

Jedinstveni primjerci zbirke su dijapozitivi s motivima kulturno-historijskog naslijeđa, arhitektonskih građevina, spomeničke baštine (stećaka) i pisanog naslijeđa. Zbirka objedinjuje i fotografije prirodnih znamenitosti te bosanskohercegovačkih gradova i naselja u socijalističkoj Jugoslaviji.

7

Porodični portret

Lični i porodični arhivski fondovi

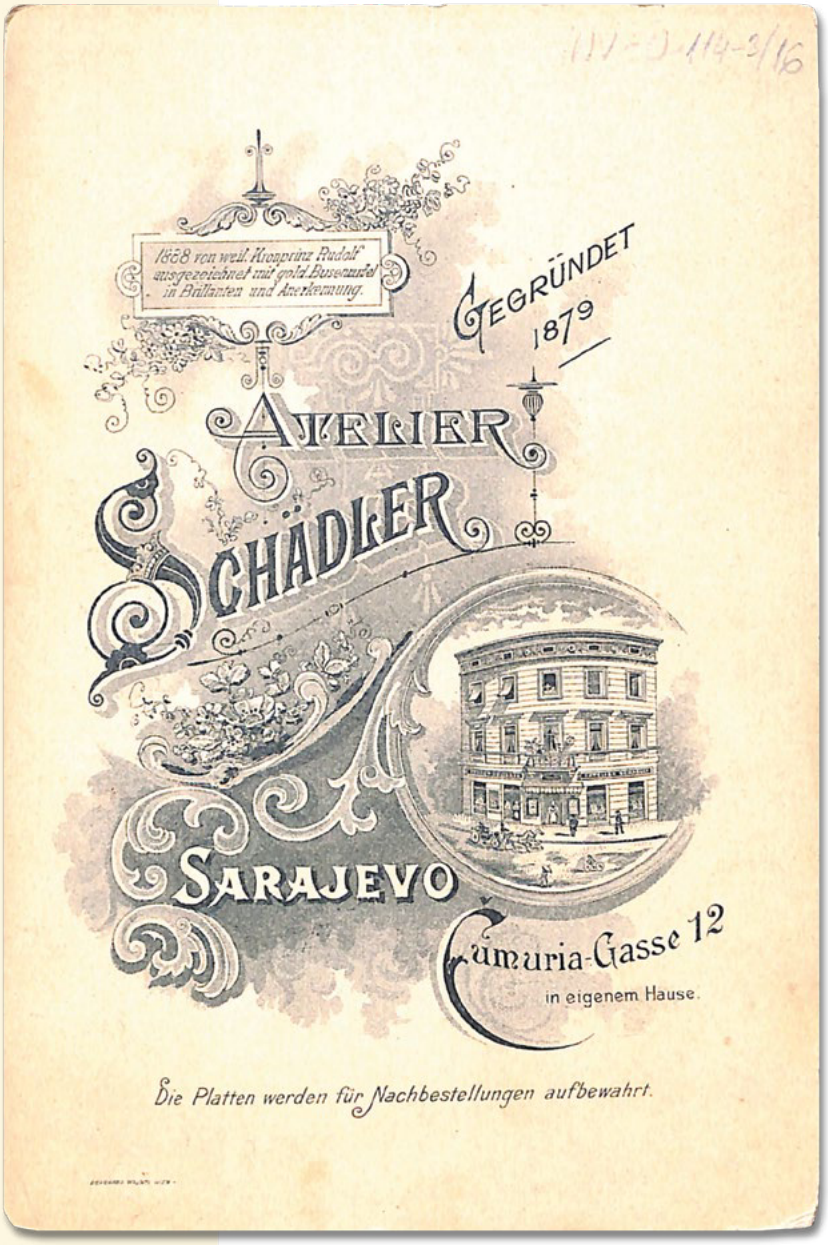

Reklama na poleđini fotografije

7.1. Porodični fond Zulfikarpašić – Čengić

Signatura: LPZČ
Granične godine: 1886–2008.
Količina: 17 kutija – 337 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Djelimično dostupna

PODACI O GRAĐI

Fond sadrži dokumente, privatna pisma i službenu korespondenciju Husein-bega Zulfikarpašića, Adila i Tatjane Zulfikarpašić te familija Zulfikarpašić, Akkoynlu, Čengić i Nikšić. Zbirka je podijeljena u zasebne tematske cjeline:

I
Husein-beg Zulfikarpašić Čengić

Zbirka sadrži različitu arhivsku građu Husein-bega Zulfikarpašića Čengića, oca Adila Zulfikarpašića (Foča, 1835–1935), veleposjednika, gradonačelnika Foče i člana Vakufskog sabora u Sarajevu. Zbirku čine dokumenti o imenovanju Husein-bega Zulfikarpašića za gradonačelnika Foče, izgradnji ceste i šumskog industrijskog puta, postavljanju šumske pruge i imovinsko-pravnim pitanjima Husein-bega te različite naredbe Zemaljske vlade. Dio dokumenata je na njemačkom jeziku na gotici, pa su važniji transkribirani na latinično pismo i prevedeni na bosanski jezik. Drugi dio zbirke čine članci i isječci iz novina o Husein-begu Zulfikarpašiću objavljeni u *Jugoslovenskoj pošti*, *Jutarnjem listu*, *Islamskom glasu* i drugim novinama.

II
Adil Zulfikarpašić

Arhivska zbirka Adila Zulfikarpašića razvrstana je po tematici prateći hronologiju njegovog života: od pristupanja komunističkom pokretu i NOB-u i djelovanja u emigraciji do političkog angažmana u Bosni devedesetih, osnivanja Bošnjačkog instituta u Sarajevu te političkog i kulturnog rada u postratnom periodu. Najraniji dokumenti su iz Zulfikarpašićevih mladalačkih dana tokom učestvovanja u ilegalnom pokretu krajem tridesetih, o čemu svjedoči dokument Sreskog načelstva Rogatice o isključenju iz Državne mješovite građanske škole zbog *komunističke propagande i ispoljavanja komunističkih i drugih ekstremnih ideja*.

Poseban dio zbirke su lični dokumenti, zdravstvena i druga popratna dokumentacija (pasoši, novinarske iskaznice, indeksi, vizit-kartice, izbjeglički kartoni, dozvole boravka, ugovori, potvrde, zahtjevi i sl.) te Zulfikarpašićeva korespondencija sa brojnim institucijama, saradnicima, članovima porodice i pojedincima.

Dio zbirke čine Zulfikarpašićevi tekstovi, članci i intervjui od prvih godina u emigraciji tokom njegovog novinarskog rada pedesetih i šezdesetih godina, ali i kasnijeg djelovanja u emigraciji, posebno tokom objavljivanja *Bosanskih pogleda* te nakon povratka u zemlju. Tekstovi i članci o Adilu Zulfikarpašiću objavljeni u novinama i listovima od 1945. do 2020. godine sakupljeni su u *Hemeroteci Adil Zulfikarpašić* u 45 tomova, koju su pripremili i uredili Ahmet Zulfikarpašić (*Hemeroteka* 1945-1989, 1992-2020) i Fikret Ibrahimpašić (*Hemeroteka* 1990-1991).

III
Dr. Tatjana Zulfikarpašić

Arhivska građa objedinjuje lične dokumente i pisma dr. Tatjane Zulfikarpašić, supruge Adila Zulfikarpašića (Zagreb, 1925 – Sarajevo, 2008) te dokumentaciju i korespondenciju njene porodice Nikšić.

IV
Familije Čengić, Zulfikarpašić, Akkoynlu

Arhivska građa sadrži dokumente, korespondenciju, objavljene tekstove i članke o familijama Čengić, Zulfikarpašić i Akkoynlu.

V
Priznanja i nagrade

Zbirka objedinjuje priznanja, plakete i nagrade Adila Zulfikarpašića od 1990. do 2008. godine, od kojih su najznačajnije Šestoaprilska nagrada Grada Sarajeva, Povelja počasnog člana Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine i Diploma počasnog doktora pravnih nauka Univerziteta u Bihaću.

Dostupnost građe

Građa je djelimično dostupna prema odluci stvaraoca zbirke Adila Zulfikarpašića.

7.2. Dr. Mehmed Spaho

Signatura: LPMS
Granične godine:1900–1939.
Količina građe: 17 kutija – 512 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Dr. Mehmed Spaho (Sarajevo, 1883 – Beograd, 1939), predsjednik Jugoslovenske muslimanske organizacije (JMO), politički lider Bošnjaka u Kraljevini SHS i Kraljevini Jugoslavije, bio je jedan od najistaknutijih bosanskohercegovačkih i bošnjačkih političara u prvoj polovini dvadesetog stoljeća. Političku karijeru Spaho započinje kao član Gradskog vijeća Sarajeva početkom 1914. godine, a formiranjem prve Narodne vlade za Bosnu i Hercegovinu 1918. postaje povjerenik u Vladi za obrt, trgovinu, poštu i brzojav. Uključivanjem u Jugoslovensku muslimansku organizaciju (JMO) počinje njegov aktivniji politički život, te 1920. godine ulazi u Ustavotvornu skupštinu, a kasnije postaje ministar za trgovinu i industriju u vladi Nikole Pašića (1921), ministar finansija u vladi Ljube Davidovića (1924) te ministar trgovine i industrije u vladi Velje Vukičevića (1927 i 1928) i vladi dr. Antona Korošeca (1928).

Dobitnik je brojnih priznanja i nagrada: ordena cara Franja Josipa s viteškim krstom 1918, ordena Svetog Save I stepena, te je izabran za počasnog predsjednika Beogradske zanatske komore 1928. godine.

PODACI O GRAĐI

Arhivu dr. Mehmeda Spahe Bošnjačkom institutu poklonila je Jasmina Spaho. Arhivska zbirka objedinjuje građu koja hronološki prati njegovo obrazovanje i politički život od 1910. godine do smrti, čime se dobija širi uvid u Spahino aktivno političko djelovanje, koje je trajalo više od dvije decenije, ali i u političke i privredne prilike Bosne i Hercegovine od 1914. do 1939. godine. Zbirka sadrži dokumente o Spahinom školovanju, svjedodžbe i potvrde te dokumentaciju o djelovanju u Upravi Grada Sarajeva i Trgovačkoj i obrtničkoj komori za vrijeme austrougarske uprave i kasnije.

Indeks Mehmeda Spahe

Drugi, veći dio zbirke obuhvata period snažnijeg Spahinog političkog rada u Jugoslovenskoj muslimanskoj organizaciji (JMO) i tokom obnašanja ministarskih dužnosti u vladama Kraljevine SHS i Kraljevine Jugoslavije, a potom o agrarnoj reformi i zakonskim propisima o uređenju agrarnih odnosa, te o Spahinom angažmanu u Islamskoj zajednici kao člana Vakufsko-mearifskog saborskog odbora.

Zbirka objedinjuje različitu vrstu građe, dokumente, zapisnike, bilješke, pisma i molbe, izjave, izvještaje, stranačke promotivne materijale i dr. Poseban dio zbirke su fotografije sa službenih putovanja, drugih vladinih zvaničnika i saradnika toga vremena te lične fotografije.

Dio zbirke čine i članci i novinski tekstovi Mehmeda Spahe, ali i drugih autora koji su pisali o njegovom djelovanju od 1915. do 2000. godine, potom lična i porodična korespondencija te filatelistička zbirka domaćih i stranih poštanskih maraka.

7.3. Dr. Smail Balić

Signatura: LPSB
Granične godine: 1946–2002.
Količina: 55 kutija – 623 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Dr. Smail Balić (Mostar, 1920 – Beč, 2002) jedan je od najznačajnijih bošnjačkih i bosanskohercegovačkih intelektualaca i naučnika, koji je radio i djelovao u emigraciji. Objavio je više od 40 knjiga, od kojih se posebno ističu *Kultura Bošnjaka*, *Ruf von Minaret*, *Das unbekannte Bosnien*, *Der Islam im Spannungsfeld von Tradition und heutiger Zeit* i *Islam für Europa*, te više od 200 radova i članaka o islamu, kulturi Bošnjaka, islamskoj tradiciji u Bosni, islamu i kršćanstvu. Na Univerzitetu u Beču promoviran je u doktora filozofije, oblast islamskih nauka, turkologije, arabistike i filozofije. Bio je predavač na dvije visoke bečke škole Hochschule für Welthandel i Offentlische Lehranstalt für orientalische Spräche, a u Austrijskoj nacionalnoj biblioteci radio je kao bibliotekar i savjetnik za orijentalistiku i opću lingvistiku do 1981. godine, nakon čega je akademski rad nastavio u Institutu za historiju arapsko-islamskih nauka Goethe Univerziteta u Frankfurtu. Osnivanjem Bošnjačkog instituta u Zürichu 1988. godine postaje prvi direktor te naučne i kulturne institucije u emigraciji.

Njegov veoma bogat i plodan naučni rad imao je odjeka u akademskim, naučnim i kulturnim krugovima u Evropi, ali u tadašnjoj jugoslovenskoj, a posebno bošnjačkoj emigrantskoj zajednici. S osnivačem Bošnjačkog instituta Adilom Zulfikarpašićem uređivao je nezavisni list Bošnjaka u iseljeništvu *Bosanski pogledi*, koji je objavljivao historijske, političke i književne tekstove Bošnjaka u emigraciji, a dio tekstova pisali su i sami urednici, posebno članke o tadašnjim političkim i društvenim prilikama Bosne i Hercegovine za vrijeme bivše Jugoslavije te tekstove o historijskom i kulturnom razvoju Bosne i Bošnjaka.

Uz *Bosanske poglede*, Balić je uređivao i izdavao i druge časopise u emigraciji: *Jami'at al Islam*, *Der Gerade Weg* i *Islam und der Westen*. Bio je član Austrijskog orijentalnog društva Hammer-Purgst, Društva austrijskih književnika, kuratorija Centralnog instituta „Islam-Ar-

chiv-Deutschland", dopisni član Kraljevske akademije za istraživanje islamske civilizacije u Amanu i dr. Dobitnik je Austrijskog križa I klase za pruženi doprinos u razvoju nauke i umjetnosti Republike Austrije.

PODACI O GRAĐI

Ličnu biblioteku s arhivskom građom dr. Balića Bošnjačkom institutu poklonila je familija Balić, supruga i sinovi, 2002. godine. Zbirka dr. Balića sadrži više od 4800 monografskih i periodičnih izdanja te referentnih publikacija, a arhivska zbirka predata je u deset sanduka.

Arhivska građa sadrži lične dokumente i fotografije dr. Balića, svjedodžbe, diplome, potvrde, priznanja i pisma od 1946. do 2002. godine te službenu dokumentaciju Muslimanske socijalne službe, koja je osnovana na inicijativu dr. Balića 1962. godine i koju je on vodio sa saradnicima.

Posebnu cjelinu zbirke čine brojni naučni radovi dr. Balića predstavljeni na međunarodnim konferencijama i njegovi tekstovi objavljeni u novinama, časopisima i knjigama o islamu i kulturnom i vjerskom razvoju Bošnjaka u Bosni Hercegovini, međureligijskom dijalogu u Evropi te historijski tekstovi i članci drugih autora o Bosni.

7.4. Enes Čengić, novinar

Signatura: LPEČ
Granične godine: 1966–1994.
Količina: 17 kutija – 62 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Novinar, publicista i književnik Enes Čengić (Foča, 1926 – Zagreb, 1994) novinarsku karijeru započeo je u sarajevskom *Oslobođenju*. Od 1969. godine vodio je zagrebačko dopisništvo *Oslobođenja* i pokrenuo Informativni centar u Zagrebu. Sarađivao je i objavljivao u brojnim sedmičnim i dnevnim novinama bivše Jugoslavije: *Oslobođenju*, *Svijetu*, *Vjesniku*, *Večernjem listu*, *Politici*, *Delu*, *Večernjim novostima*, *Danas*, *NIN-u* i drugim, te u radijskim i televizijskim emisijama.

Njegov novinarski rad u izdanjima *Oslobođenja* bio je naročito zapažen po intervjuima s istaknutim ličnostima sedamdesetih godina. Objavio je monografije o Branku Ćopiću, Gustavu Krklecu, a najznačajniji i najveći dio publicističke djelatnosti Enes Čengić je posvetio Krleži, objavljujući monografiju o njemu te višetomni dnevnik *S Krležom iz dana u dan*, u kojem je Čengić hronološki rekonstruirao njegov životni put i književno stvaralaštvo kroz razgovore i Krležine iskaze, te dokumentovao njegova promišljanja i stavove o tadašnjim aktulenim pitanjima i prilikama u Jugoslaviji i na međunarodnoj sceni, kao i o značajnim historijskim i kulturnim temama. Od posebnog značaja je i Čengićevo objavljivanje sabranih djela Miroslava Krleže u 50 svezaka.

Čengić je bio poznat kao fotohroničar koji je kamerom zabilježio i mnoštvo najistaknutijih savremenika. Dobitnik je brojnih priznanja i nagrada za životno djelo: Šestoaprilske nagrade Grada Sarajeva (1966), novinarske nagrade „Veselin Masleša" za životno djelo (1981), Plakete „20. januar" za priznanje zaslužnom građaninu Općine Foča (1985), Plakete ZAVNOH-a (1986), a posthumno i ordenom Danice Hrvatske za osobite zasluge za kulturu Republike Hrvatske.

PODACI O GRAĐI

Ličnu biblioteku Enesa Čengića Bošnjačkom institutu poklonile su supruga Nafija Čengić i kćerka Silvana Čengić-Voljevica 2008. godine. Legat Enesa Čengića sadrži knjige, arhivsku građu, dokumente, fotografije, novinske članke te umjetnička djela.

Arhivska građa sadrži lične dokumente, korespondenciju, nagrade, povelje i priznanja. Drugi dio zbirke su tekstovi o Čengićevim druženjima s Brankom Ćopićem, Gustavom Krklecom i Skenderom Kulenovićem te saradnji s Krležom i upravljanju njegovom ostavštinom, kao i članci, feljtoni i isječci iz novina o Miroslavu Krleži i drugi historijski i književni tekstovi.

U okviru fonda nalaze se dokumenti i fotografije Čengićeve porodice i unuka Maka Voljevice (1981–2005).

7.5. Prof. dr. Fuad Muhić

Signatura: LPFM
Granične godine: 1948, 1960–1992.
Količina: 21 kutija – 269 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Prof. dr. Fuad Muhić (Sarajevo, 1941–1992), univerzitetski profesor, pravni stručnjak, filozof i političar. Autor je brojnih naučnih i publicističkih, multidisciplinarnih, filozofskih, sociioloških i političkih radova i djela. Kao član Saveza komunista Jugoslavije (SKJ) od 1974. do 1978. godine bio je na funkciji člana Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine (CKSKBIH) i dugogodišnji predsjednik Sekcije za nauku Republičkog komiteta socijalističkog saveza radnog naroda Bosne i Hercegovine (RKSSRNBIH). Dugo je obavljao funkciju glavnog i odgovornog urednika časopisa *Pregled*. Istupanjem iz Saveza komunista 1990. godine osnovao je Republikansku stranku, a nakon neuspjeha na prvim višestranačkim izborima pridružio se Hrvatskoj stranci prava.

PODACI O GRAĐI

Lični fond prof. dr. Fuada Muhića Bošnjačkom institutu poklonila je supruga Ćamila Muhić. Fond sadrži biografske podatke, rukopise, pisma, zabilješke, napomene, novinske tekstove i intervjue. Tekstovi, uglavnom rukopisi i radni materijali dr. Fuada Muhića, odnose se na različite političke i društvene teme, a najviše na marksističku filozofiju i staljinizam u SSSR-u, reagiranja na društvena i politička dešavanja u SFRJ i Bosni i Hercegovini. U njegovoj pisanoj ostavštini izdvojeni su intervjui koje je davao za različite novine, novinski tekstovi i feljtoni drugih autora objavljeni u jugoslavenskim novinama od šezdesetih do devedesetih godina te diskusije na sjednicama CKSKJ i CKSKBIH.

7.6. Esad Tihić, pukovnik

Signatura: LPET
Granične godine: 1977–2011.
Količina: 1 kutija – 23 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Pukovnik JNA i profesor historije Esad Tihić (Bosanski Šamac, 1925 – Sarajevo, 2009) bio je vrstan vojni istraživač i vojno-historijski analitičar. Autor je nekoliko djela: *Ljubljana u borbi 1941–1945*, *Posavsko-trebavski NOB odred*, *Od ustanka do pobjede*, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, *Bosanski Šamac kroz historiju od postanka naselja do završetka Drugog svjetskog rata*, *Gradačac i okolina u NOB-u i revoluciji* te *Gradačac od 1941. do 1945*, a kao redaktor i urednik priredio je više od 30 knjiga i monografija. Osim činjenica zabilježenih u izvornim arhivskim dokumentima, pukovnik Tihić se dosta zanimao i za tzv. oralnu historiju, izvorna sjećanja učesnika NOB-a, te su u njegovoj knjizi *Od ustanka do pobjede* sabrani osvrti na revolucionarna zbivanjima u toku Drugog svjetskog rata, kao i sjećanja učesnika na vrijeme koje je prethodilo okupaciji. Za istraživačke radove o događanjima u NOB-u dobitnik je nagrade 4. juli 1989. godine.

PODACI O GRAĐI

Pukovnik Esad Tihić poklonio je dio svoje pisane ostavštine Bošnjačkom institutu. Građa sadrži Tihićeve zabilješke, tekstove, rukopise, intervjue i fotografije te tekstove i članke drugih autora o Drugom svjetskom ratu i NOB-u.

7.7. Akademik Gojko Nikoliš

Signatura: LPGN
Granične godine: 1940–1995.
Količina: 3 kutije – 53 inventarne jedinice
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Akademik Gojko Nikoliš (Sjeničak, 1911 – Le Mans, 1995) bio je član Komunističke partije Jugoslavije, dobrovoljac u Španskom građanskom ratu 1936–1939, učesnik NOB-a od 1941. do 1945. godine i vijećnik I i II zasjedanja AVNOJ-a te I, II, III zasjedanja ZAVNOH-a. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih jugoslavenskih odlikovanja.

U Indiji je 1953. godine obavljao dužnost ambasadora Jugoslavije, a u Beogradu je predavao na Vojnomedicinskoj akademiji (VMA). Bavio se izučavanjem historije medicine, naročito vojne. Autor je nekoliko knjiga i brojnih članaka koji su objavljeni u stručnim medicinskim i vojnim časopisima. Biran je za redovnog člana Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti (JAZU) u Zagrebu i redovnog člana Srpske akademije nauke i umetnosti (SANU) u Beogradu.

PODACI O GRAĐI

Pisanu građu akademika Gojka Nikoliša Bošnjačkom institutu poklonio je novinar i diplomata Faik Dizdarević. Njemu je građu povjerila Margot Nikoliš, akademikova supruga 2001. godine.

Arhivsku građu čine dnevnici s putovanja, zabilješke, pisma, rukopisi i intervjui od 1988. do 1993. godine te lične i porodične fotografije. Poseban dio zbirke su objavljeni tekstovi akademika Nikoliša, novinski tekstovi koji se odnose na politička i društvena događanja u Srbiji i Hrvatskoj od 1985. do 1995. godine te novinski tekstovi o dr. Nikolišu. U njegovim tekstovima i pismima ističe se ogorčenost zbog politike koju provodi SANU i razočarenje u Savez komunista te u opću političku situaciju 1991. i 1992. godine.

7.8. Prof. dr. Iljas Hadžibegović

Signatura fonda: LPIH
Granične godine fonda: 1964–2006.
Količina: 22 kutije – 205 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Prof. dr. Iljas Hadžibegović (Bugojno, 1938 – Sarajevo, 2010) bio je redovni profesor na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i direktor Instituta za istoriju u Sarajevu. Glavno područje dr. Hadžibegovićevog naučnog istraživanja bile su ekonomsko-socijalna i demografska historija Bosne i Hercegovine, te je bio vodeći naučnik u izučavanju socijalne historije novijeg doba.

Bio je saradnik *Enciklopedije Jugoslavije* i aktivno je učestvovao na brojnim naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu. Objavio je više od 100 naučnih i stručnih radova u prestižnim časopisima i bio glavni i odgovorni urednik časopisa *Prilozi* Instituta za istoriju Sarajevo i *Opredjeljenja* te član redakcija časopisa *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine*, *Glasnika arhiva i Društva arhivskih radnika BiH*, *Hercegovine* i dr. Za svoj nastavni i naučni doprinos profesor Hadžibegović je dobio više nagrada i priznanja: za rad na Filozofskom fakultetu dobio je priznanje društveno-političkih organizacija (1976), za monografiju *Postanak radničke klase u Bosni i Hercegovini i njen razvoj do 1914. godine* nagrađen je dvjema nagradama – IGKRO „Svjetlost" (1980) i republičkom nagradom „Veselin Masleša" (1983), a dobitnik je i Plakete Grada Sarajeva (1985).

PODACI O GRAĐI

Privatnu zbirku prof. dr. Iljasa Hadžibegovića Bošnjačkom institutu poklonila je supruga Jasmina Hadžibegović 2011. godine. Zbirka sadrži više od 1.800 knjiga, časopisa, separata i arhivsku građu.

Arhivska građa sadrži ličnu dokumentaciju (diplome, izvještaje, ugovore, rješenja i druge dokumente), pisma, arhivske dokumente o radničkom pokretu, Prvom svjetskom ratu, rukopise i tekstove prof. Hadžibegovića i drugih historičara te prikaze, recenzije, zabilješke i fotografije.

7.9. Dr. Halid Čaušević

Signatura fonda: LPHČ
Granične godine: 1945–2000.
Količina: 35 kutija – 405 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Dr. Halid Čaušević (Sarajevo, 1919–2000) bio je doktor pravnih nauka i novinar. Objavljivao je članke o političkim temama u sarajevskim novinama i časopisima o položaju bosanskohercegovačkih muslimana. Neke tekstove potpisivao je pseudonimom Alija Kopčić. Bio je jedan od obnovitelja BZK „Preporod" i član Komisije za ustavna pitanja u Skupštini RBIH. Uz političke teme, kao aktivni planinar pisao je tekstove o planinarstvu i bio stalni saradnik zagrebačkog časopisa *Naše planine* i jedan od osnivača ekološkog pokreta *Zeleni*.

PODACI O GRAĐI

Privatnu zbirku dr. Halida Čauševića Bošnjačkom institutu poklonila je njegova sestra Ašida Čaušević. Arhivska građa sadrži Čauševićeve lične dokumente, privatna pisma i korespondenciju, rukopise, separate te članke i novinske tekstove objavljene u novinama i časopisima, najvećim dijelom u beogradskoj *Politici* i sarajevskom *Oslobođenju* o političkim i društvenim pitanjima, prvim višestranačkim izborima i uspostavi vlasti, ekonomiji, ratu, uređenju zemlje prema odredbama Dejtonskog mirovnog sporazuma, Bošnjacima i bošnjaštvu te političkim prilikama u Srbiji, na Kosovu i u Sandžaku. Dio zbirke su Čauševićevi i tekstovi drugih autora o planinarstvu i ekologiji.

Drugi dio zbirke čine novinski isječci i članci brojnih autora o političkim prilikama u Bosni od 1935. do 2000. godine te primjerci novina iz perioda 1910–1945, najvećim dijelom objavljenih u Zagrebu za vrijeme NDH.

7.10. Prof. dr. Abdulah Konjicija

Signatura fonda: LPAK
Granične godine: 1960–2000.
Količina: 9 kutija – 148 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Prof. dr. Abdulah Konjicija (Fojnica, 1929 – Sarajevo, 2004) bio je redovni profesor Medicinskog fakulteta u Sarajevu i šef Klinike za plućne bolesti i tuberkulozu Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu.

Naučni opus prof. Konjicije broji više od 150 stručnih i naučnih radova iz pulmologije, a osim radova iz oblasti plućnih bolesti, objavio je više članaka iz zaštite ljudskih prava i razvoja demokratije. Za doprinos medicinskoj znanosti dobio je niz priznanja: Orden rada sa zlatnim vijencem (1985), Dvadesetsedmojulsku nagradu Bosne i Hercegovine (1991) i dr. Od osnivanja Stranke demokratske akcije (SDA) 1990. godine prof. Konjicija postaje učesnik njene osnivačke skupštine. Nakon prvih demokratskih izbora održanih krajem 1990. godine izabran je za zastupnika i predsjednika Vijeća građana Skupštine Republike Bosne i Hercegovine i tu je funkciju obavljao do 1996. godine.

PODACI O GRAĐI

Bošnjačkom institutu svoj arhivski fond prof. Konjicija poklonio je lično. Fond je nastao u periodu njegove političke angažiranosti od 1990. do 2000. godine. Arhivska građa najvećim dijelom sadrži dokumente u čijoj je pripremi i izradi učestvovao prof. Konjicija tokom zastupničkog perioda u Parlamentu Bosne i Hercegovine i rada ratnog Predsjedništva BIH, kao i zabilješke, napomene, mišljenja i zapažanja koje je napisao povodom političkih događanja i odluka devedesetih: referenduma o nezavisnosti Bosne i Hercegovine 1992, priznavanja Bosne i Hercegovine, međunarodnih pregovora i konferencija, izvještaja UN-a tokom rata i dr.

Drugi dio zbirke sadrži ličnu dokumentaciju (biografiju, odluke o imenovanjima, korespondenciju i fotografije) te tekstove i intervjue prof. Konjicije.

7.11. Fuad Arifhodžić, slikar

Signatura: LPFA
Granične godine: 1914–2008.
Količina: 3 kutije – 57 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Fuad Arifhodžić (Sarajevo, 1914–2008) istaknuti je bosanskohercegovački slikar i antifašista, te učesnik NOR-a od 1941. godine. Nakon završene Prve muške gimnazije u Sarajevu upisuje Pravni fakultet u Beogradu, a poslije studija vraća se u Sarajevo te od 1947. do 1969. godine djeluje u oblasti kulture, uređenja okoliša i turizma na različitim pozicijama. Istovremeno, aktivno se bavi slikarstvom, te postaje jedan od najznačajnijih bosanskohercegovačkih akvarelista. Većina njegovih radova posvećeni su Sarajevu, posebno motivima Baščaršije. Osim urbanog, uglavnom starog sarajevskog pejzaža, slika i druge likovne žanrove, mrtvu prirodu, figuralne kompozicije, žanr-scene i dr.

Član je Udruženja likovnih umjetnika Bosne i Hercegovine od 1952. godine i dobitnik Šestoaprilske nagrade Grada Sarajeva 2001. godine. Arifhodžićeva djela obilježena su međunarodnim priznanjem kada je UNICEF objavio čestitku s Arifhodžićevim akvarelom *Krovovi Sarajeva zimi* u milionskom tiražu 1985. godine, a 2014. godine u Bosni i Hercegovini objavljena je poštanska marka *100 godina od rođenja slikara Fuada Arifhodžića* s motivom *Zima u Sarajevu* u *Biltenu prigodnih i redovnih poštanskih maraka* JP BH Pošte. Njegova djela izlagana su na mnogim kolektivnim i samostalnim izložbama, od prve u Izložbenom paviljonu u Sarajevu 1949. godine, preko brojnih izložbi u Švicarskoj, Holandiji, Kanadi, Austriji, Turskoj i Bosni i Hercegovini.

PODACI O GRAĐI

Arhivsku građu Bošnjačkom institutu poklonio je sin Nerkez Arifhodžić, ambasador, zajedno s donacijom trideset slika 2015. godine. Slike su uvrštene u Zbirku umjetničkih djela kao *Zbirka Fuada Arifhodžića*, a pisana ostavština je arhivistički sređena kao *Lični fond Fuad Arifhodžić*.

Fond sadrži tri kutije različitih arhivalija, ličnih dokumenata, korespondencija, fotografija, reprodukcija slika s različitim motivima, audio i videomaterijala te kataloga izložbi i novinskih tekstova o Fuadu Arifhodžiću, njegovim slikama, izložbama, komemoraciji 2008. godine i obilježavanju stogodišnjice njegovog rođenja 2014. godine.

7.12. Dr. Munevera Hadžišehović

Signatura: LPMH
Granične godine: 1933 –
Količina: 4 kutije – 50 inventarnih jedinica
Način sređenosti građe: Sređena po tematskom principu
Informativna sredstva: Sumarno-analitički inventar
Dostupnost građe: Djelimično dostupna

Historijat stvaraoca fonda

Dr. Munevera Hadžišehović (Prijepolje, 1933), doktorica atomske fizike, bila je naučna savjetnica Instituta za nuklearne nauke Vinča od 1960. do 1994. godine, kada je zbog agresije na Bosnu i Hercegovinu izbjegla u Sjedinjene Američke Države. U Beogradu je završila studij na Prirodno-matematičkom fakultetu, Odsjek fizička hemija, 1959. godine, a kao stalna zaposlenica u institutu Vinča magistrirala je 1974. te doktorirala 1978. godine.

U Institutu za nuklearne nauke Vinča dobila je više izbornih zvanja, od istraživačice, više naučne saradnice do naučne savjetnice u oblasti reaktorske fizike, fizike i hemije izotopa lahkih elemenata, mjerenja radionuklida i zaliha prirodnih voda, posebno geotermalnih. Objavila je više od 100 naučnih radova u međunarodnim časopisima te časopisima i zbornicima bivše Jugoslavije.

PODACI O GRAĐI

Bošnjačkom institutu dr. Munevera Hadžišehović poklonila je svoju arhivsku zbirku. Građa u četiri arhivske kutije sadrži lične i porodične dokumente, privatne zabilješke, pisma, fotografije, laboratorijska istraživanja i analize te članke i radove dr. Hadžišehović. Zbirka prati njen životni put od osnovnog školovanja do doktorata u Beogradu i naučnog rada u Vinči.

Arhivska građa djelomično je dostupna prema odluci stvaraoca fonda.

Literatura:

Balić, S. (1994), *Kultura Bošnjaka*, Tuzla, R&R

Balić, S. (2000), *Zaboravljeni islam*, Beč, Gesellschaft Bosnischer

Akademiker in Österreich

Balić, S. (1995), *Bosna u egzilu*, Zagreb, Preporod

The Bosnian Institute London, [online], dostupno na: http://www.bosnia.org.uk [2.11.2018]

Đilas, M., N. Gaće (1996), *Bošnjak*, Zürich, Bošnjački institut – Zagreb, Nakladni zavod Globus

Đukić, S. (2002) U zdravlje, prijatelji!, *Nin*, 2713, [online], dostupno na http://www.nin.co.rs/2002-12/26/26560.html [25.12.2020]

Enes Čengić, *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*, [online], dostupno na: http://krlezijana.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1402 [2.11.2018]

Gojer, G. (2016), Likovna izložba „Akvareli Fuada Arifhodžića", Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića (5.10.-31.12.2016.), *Gračanički glasnik*, 42, str. 207-210

Hadžišehović, M. (2013), *Muslimanka u Titovoj Jugoslaviji*, Sarajevo, Dobra knjiga

Hamzić, O. (2018), „Likovi zavičaja: Esad Tihić – vojni historičar, koautor monografije Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji", *Gračanički glasnik*, 23, str. 115–122

Imamović, M. (1996), *Bošnjaci u emigraciji: monografija „Bosanskih pogleda"*, Sarajevo, Bošnjački institut Zurich, Odjel Sarajevo

Kamberović, H. (2009), *Mehmed Spaho (1883–1939): politička biografija*, Sarajevo, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca

Karić, E. (2002), *Bošnjačka ideja*, Zagreb, Nakladni zavod Globus

Kujović, M. (2015), „Arhivska zbirka dr. Halid Čaušević: prilog za biografiju", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knj. 36, Sarajevo, Gazi Husrev-begova biblioteka

Purivatra, A. (ur.) (2000), *Ko je ko u Bošnjaka*, Sarajevo, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca

Radušić, Edin (2002), „Ilijasu Hadžibegoviću (1938–2010)", *Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu*, 39, str. 301–303.

Trhulj, S. (1992), *Mladi muslimani*, Zagreb, Globus

Iz recenzije

Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića u Sarajevu posjeduje neprijeporno bogatu, sadržajem raznovrsnu i za znanstveno-istraživački rad iznimno vrijednu zbirku arhivske građe.

Cjelokupna arhivska građa Instituta obrađena je u formi sumarno-analitičkih, a dijelom i analitičkih inventara. U njima su ispoštovani svi formalni zahtjevi: naziv zbirke, signatura, fizička jedinica pohrane i datacija, dok su opisi pojedinih skupina dokumenata, jednako kao i pojedinačnih dokumenata jezgroviti, dovoljno informativni i jasni. Dok su neke opsežnije i sadržajno istovjetne cjeline opisivane sumarno (npr. različite skupine članaka na pojedine teme i sl.), s druge strane dominiraju analitički opisi dokumenata, koji se svojom podrobnošću približavaju i samim regestama, iz kojih korisnik saznaje obilje informacija.

dr. Andrej Rodinis

Naučnoj i kulturnoj javnosti u Bosni i Hercegovini, regiji i svijetu otvaraju se vrata vrijedne, desetljećima sistematično sakupljane sehare historijskih spisa, stručnih, naučnih i političkih članaka, dokumenata, mapa, fotografija, prepiske, štampe itd. Mišljenja smo da je ovim analitičkim inventarom napravljen još jedan iskorak u domaćoj arhivistici, naučnoj i stručnoj obradi obimnog arhivskog materijala od značaja za bosanskohercegovačku historiju, nauku, kulturu i baštinu.

Haris Zaimović

Vodič kroz Arhiv Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića